

RAPORT

sporządzony na podstawie przeprowadzonej

DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE SKARŻYSKO-KAMIENNA

na zlecenie

Urzędu Gminy Skarżysko-Kamienna

Kraków 2019

Spis treści

WSTĘP	3
I. METODOLOGIA BADAŃ	4
1.1. Cele i problematyka badawcza.....	4
1.2. Próba badawcza	4
1.3. Metoda, technika i narzędzia	4
1.4. Organizacja i przebieg badań	5
II. BADANIA WSRÓD MIESZKAŃCÓW	6
2.1. Analiza zebranych wyników	6
III. BADANIA WSRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH	31
3.1. Analiza zebranych wyników.....	31
IV. BADANIA WSRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH	50
4.1. Analiza zebranych wyników.....	50
V. BADANIA WSRÓD SPRZEDAWCÓW	79
5.1. Analiza zebranych wyników.....	79
VI. PODSUMOWANIE	88
6.1. Konkluzja z badań.....	88
6.1.1. Mieszkańcy	88
6.1.2. Uczniowie – szkoła podstawowa i gimnazjum.....	93
6.1.3. Uczniowie – szkoła ponadgimnazjalna.....	97
6.1.4. Sprzedawcy	101
6.2. Rekomendacje – propozycje działań profilaktycznych	104
ZAKOŃCZENIE.....	106

WSTĘP

Na terenie gminy Skarżysko-Kamienna zrealizowano diagnozę problemów społecznych, której głównym celem było zidentyfikowanie skali lokalnych zagrożeń wśród dorosłych mieszkańców, uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz sprzedawców alkoholu. Uzyskane wyniki pozwoliły wskazać obszary do rozwoju, które możliwie najdokładniej odpowiadają potrzebom miejscowej społeczności w zakresie szeroko pojętej jakości życia w której zawiera się m. in. budowanie profilaktyki zagrożeń społecznych.

Diagnoza składała się z 5 etapów:

- przygotowanie narzędzi badawczych – kwestionariuszy ankiet
- przeprowadzenie badań na grupie mieszkańców, uczniów oraz sprzedawców napojów alkoholowych
- zebranie i zakodowanie danych
- analiza i interpretacja wyników badań oraz ich podsumowanie i sporządzenie wniosków praktycznych
- przygotowanie rekomendacji do działań w zakresie profilaktyki.

I. METODOLOGIA BADAŃ

1.1. Cele i problematyka badawcza

Aby zdiagnozować zagrożenia społeczne na terenie gminy Skarżysko-Kamienna przeprowadzono badania ankietowe, które objęły cztery wybrane grupy: mieszkańców, uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, a także sprzedawców napojów alkoholowych.

Celem przeprowadzonych badań była eksploracja (zapoznanie się z podjętą tematyką) i opis (zidentyfikowanie rzeczywistości – „stanu jak jest”) wybranych problemów społecznych występujących na terenie gminy. Obszary badawcze dotyczyły m. in. kwestii takich jak: używki (alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze), przemoc, sytuacja społeczno-zawodowa, bezrobocie czy wykluczenie społeczne.

1.2. Próba badawcza

W badaniach wzięli udział:

- mieszkańcy gminy – 150 osób; dobór próby był losowy
- uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum z terenu gminy – 502 osób; dobór próby był celowy
- uczniowie szkół ponadgimnazjalnych z terenu gminy – 299 osób; dobór próby był celowy
- sprzedawcy napojów alkoholowych prowadzący działalność handlowo-usługową na terenie gminy – 30 osób; dobór próby był celowy.

1.3. Metoda, technika i narzędzia

Badania zostały przeprowadzone zgodnie z metodologią ilościową, metodą sondażu, przy użyciu techniki ankiety oraz autorskich kwestionariuszy, które posłużyły jako narzędzia badawcze. W ankietach pojawiły się pytania zamknięte jednokrotnego i wielokrotnego wyboru

oraz pytania otwarte i półotwarte. Zestawienie pytań w kwestionariuszach było zaplanowanym działaniem badawczym wykorzystanym w celu uzyskania kompleksowego „obrazu” zagadnień.

1.4. Organizacja i przebieg badań

Respondentom udzielono informacji o całkowitej anonimowości oraz zasadach uzupełniania przygotowanych kwestionariuszy.

Mieszkańcy i sprzedawcy zostali przebadani za pomocą ankiety w formie papierowej (metoda PAPI – Paper & Pen Personal Interview), natomiast uczniowie za pomocą kwestionariusza internetowego (metoda CAWI – Computer-Assisted Web Interview) – ankieta przeprowadzona przy pomocy oprogramowania, które pozwala użytkownikom na gromadzenie i analizę odpowiedzi udzielonych przez osoby badane.

Dane zostały zebrane w czerwcu 2019 roku.

II. BADANIA WSRÓD MIESZKAŃCÓW

2.1. Analiza zebranych wyników

Kwestionariusz ankiety dla mieszkańców rozpoczął się od pytań metryczkowych dotyczących dwóch kategorii: płeć i wiek. Tabela 1 przedstawia rozkład osób badanych ze względu na płeć, z kolei Tabela 2 – na wiek.

Odpowiedź	%	Liczba
kobieta	55%	83
mężczyzna	45%	67

Tabela 1. Rozkład osób badanych ze względu na płeć.

W badaniu wzięło udział 150 dorosłych mieszkańców, wśród nich 55% stanowiły kobiety, a 45% mężczyźni.

Odpowiedź	%	Liczba
18-30 lat	24%	36
31-45 lat	37%	55
46-60 lat	31%	47
powyżej 60 lat	8%	12

Tabela 2. Rozkład osób badanych ze względu na wiek.

Grupa badanych w wieku 18-30 lat stanowiła 24%, w wieku 31-45 lat – 37%, w wieku 46-60 lat – 31%, powyżej 60 lat – 8%.

Badanie opinii rozpoczęto od tematyki używek. Tabela 3 przedstawia wyniki uzyskane na pytanie: „Które z poniżej wymienionych to Pana/-i zdaniem używki?”.

Odpowiedź	%	Liczba
papierosy	53%	79
alkohol	64%	95
narkotyki	77%	114
dopalacze	40%	60
inne	0%	0

Tabela 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Które z poniżej wymienionych to Pana/-i zdaniem używki?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

53% badanych za używki uznaje papierosy, 64% – alkohol, 77% – narkotyki, 40% – dopalacze.

Kolejno zapytano respondentów o powody sięgania po środki psychoaktywne.

Odpowiedź	%	Liczba
brak konkretnego powodu	30%	45
stres	79%	118
świętowanie okazji	50%	75
problemy w domu	59%	88
problemy w pracy	55%	82
z innych powodów	2%	3

Tabela 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Z jakich powodów ludzie sięgają po środki psychoaktywne?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

30% badanych stwierdziło, że ludzie sięgają po środki psychoaktywne bez konkretnego powodu, 79% – z powodu stresu, 50% – z powodu świętowania okazji, 59% – z powodu problemów w domu, 55% – z powodu problemów w pracy, 2% – z innych powodów i tu wskazano takie jak: niespełniona miłość, głupoty.

Chcąc uszczegółwić temat zapytano ankietowanych o to, jak często – ich zdaniem – społeczeństwo pije alkohol. Otrzymane odpowiedzi przedstawiono w Tabeli 5, a kolejno opisano.

Odpowiedź	%	Liczba
sporadycznie	18%	27
okazjonalnie	60%	90
nałogowo	22%	33

Tabela 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak często Pana/-i zdaniem społeczeństwo pije alkohol?”.

Najmniej – 18% badanych – wskazało, że społeczeństwo pije alkohol sporadycznie, 60% – okazjonalnie, a pozostałe 22% – nałogowo.

Kolejno zapytano respondentów o opinię dotyczącą tego, czy w ich miejscowości osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	37%	56
nie	31%	46
nie wiem	32%	48

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w Pana/-i miejscowości osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol?”.

Zdaniem 37% mieszkańców osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol w ich miejscowości. Przeciwnie stanowisko wskazało 31%, a 32% stwierdziło, że nie wie.

Następnym pytaniem, jakie wystąpiło w kwestionariuszu ankiety było: „Jak często spożywa Pan/i alkohol?”.

Odpowiedź	%	Liczba
nie piję alkoholu	17%	25
kilka razy w roku	44%	67
kilka razy w miesiącu	32%	48
kilka razy w tygodniu	7%	10
codziennie	0%	0

Tabela 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak często spożywa Pan/-i alkohol?”.

Mieszkańcy gminy zadeklarowali następującą częstotliwość spożywania alkoholu: 17% – nie pije alkoholu, 44% – kilka razy w roku, 32% – kilka razy w miesiącu, 7% – kilka razy w tygodniu, 0% – codziennie.

Kolejno zapytano ankietowanych o spożywane przez nich rodzaje alkoholu.

Odpowiedź	%	Liczba
nie piję alkoholu	17%	25
piwo	52%	77
wódka	26%	38
wino	37%	55
whisky	9%	13
inne	1%	1

Tabela 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki rodzaj alkoholu Pan/-i pije?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Analogicznie do poprzedniego pytania 17% badanych zadeklarowało, że nie pije alkoholu. Pozostałe odpowiedzi wskazują, iż ankietowani piją: piwo – 52%, wódkę – 26%, wino – 37%, whisky – 9%, inne – 1%.

Następne pytanie do mieszkańców gminy brzmiało: „Czy zna Pan/i osobę, której zdarza się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	58%	87
nie	42%	63

Tabela 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zna Pan/-i osobę, której zdarza się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?”.

Większość ankietowanych – 58% – zna osobę, której zdarza się wykonywać obowiązki zawodowe pod wpływem alkoholu, natomiast mniejszość – 42% – stwierdziła, że nie zna takiej.

W toku dalszego ankietowania postawiono pytanie: „Czy był/-a Pan/-i świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie Pana/-i miejscowości?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	41%	62
nie	59%	88

Tabela 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy był/-a Pan/-i świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie Pana/-i miejscowości?”.

41% mieszkańców wskazało, iż było świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości, natomiast pozostałe 59% ankietowanych nie zaobserwowało podobnego zachowania.

Kontynuując badanie służące poznaniu opinii mieszkańców gminy na temat alkoholu, a konkretnie mitów związanych z jego spożywaniem, poproszono o ustosunkowanie się do kilku tez. Każde z nich poprzedzono zwrotem: „Proszę wskazać, czy zgadza się Pan/-i z poniższymi stwierdzeniami”. Otrzymane odpowiedzi przedstawiono kolejno w tabelach 11, 12, 13 i 14.

Pierwsze stwierdzenie z tej grupy pytań przyjęło treść: „Alkoholizm jest dziedziczny”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	74%	111
nie zgadzam się	26%	39

Tabela 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Alkoholizm jest dziedziczny”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 74% ankietowanych uważa, że alkoholizm jest dziedziczny, a pozostałe 26% myśli odwrotnie.

Drugie stwierdzenie w tej kategorii brzmiało: „Alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	40%	60
nie zgadzam się	60%	90

Tabela 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce”.

40% badanych uważa, że alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce, przeciwnego zdania było natomiast pozostałe 60%.

Kolejne stwierdzenie z tej grupy pytań sformułowano następująco: „Osoby z problemem alkoholowym piją codziennie”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	81%	121
nie zgadzam się	19%	29

Tabela 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Osoby z problemem alkoholowym piją codziennie”.

81% ankietowanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że osoby z problemem alkoholowym piją codziennie, z kolei pozostałe 19% uznało odwrotnie.

Czwartym, ostatnim pytaniem dotyczącym mitów na temat alkoholu było: „Nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy „na kacu”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	7%	11
nie zgadzam się	93%	139

Tabela 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy „na kacu”.

7% mieszkańców oznajmiło, że nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy „na kacu”, pozostałe 93% przyjęło odmienne stanowisko.

Kolejno podjęta problematyka dotyczyła narkotyków. Tabela 15 prezentuje rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zna Pan/-i kogoś, kto spożywa narkotyki”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	29%	44
nie	71%	106

Tabela 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zna Pan/-i kogoś, kto spożywa narkotyki?”.

29% mieszkańców gminy zadeklarowało, że zna kogoś, kto spożywa narkotyki, natomiast pozostałe 71% wskazało, że nie.

Następnym zagadnieniem podjętym w ankiecie był temat substancji narkotycznych, jakie znane są odpowiadającym.

Odpowiedź	%	Liczba
marihuana	71%	102
grzyby halucynogenne	19%	27
kokaina	42%	60
amfetamina	48%	68
LSD	20%	28
ekstazy	13%	19
inne	8%	12

Tabela 16. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie substancje narkotyczne są Panu/-i znane?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Ankietowani wskazali na znajomość następujących substancji: marihuana – 71%, grzyby halucynogenne – 19%, kokaina – 42%, amfetamina – 48%, LSD – 20%, ekstazy – 13%, inne – 8% i tu wskazano odpowiedzi takie jak: żadne i nie znam.

Kolejno przedstawiono ankietowanym 5 stwierdzeń (podobnie jak w przypadku alkoholu dotyczyły one mitów), tym razem jednak na temat narkotyków i poproszono o wyrażenie opinii, czy zgadzają się z nimi. Poprzedzono je zwrotem: „Proszę wskazać, czy zgadza się Pan/-i z poniższymi stwierdzeniami”. Otrzymane odpowiedzi przedstawiono kolejno w tabelach 17, 18, 19, 20 i 21.

Pierwsze stwierdzenie z tej grupy przyjęło treść: „Okazjonalne spożywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	34%	51
nie zgadzam się	66%	99

Tabela 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Okazjonalne spożywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 34% ankietowanych uznało, że okazjonalne spożywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia, a pozostałe 66% stwierdziło odwrotnie.

Kolejno sformułowano tezę o treści: „Marihuana to nie narkotyk”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	26%	39
nie zgadzam się	74%	111

Tabela 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Marihuana to nie narkotyk”.

26% ankietowanych wskazało, że marihuana nie jest narkotykiem, a 74%, że jest.

W toku dalszego badania zapytano mieszkańców, czy ich zdaniem dopalacze są bezpieczną alternatywą dla narkotyków.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	2%	3
nie zgadzam się	98%	147

Tabela 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dopalacze są bezpieczną alternatywą dla narkotyków”.

Niewielu – 2% – mieszkańców zgodziło się z tezą, że dopalacze są bezpieczną alternatywą dla narkotyków, natomiast odpowiedź przeciwną wskazało 98%.

Kolejne stwierdzenie przybrało treść: „Praca pod wpływem narkotyków to nic złego”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	2%	3
nie zgadzam się	98%	147

Tabela 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Praca pod wpływem narkotyków to nic złego”.

2% ankietowanych uznało, że praca pod wpływem narkotyków nie jest niczym złym, z kolei pozostałe 98% wskazało odwrotnie.

Piątym, ostatnim pytaniem dotyczącym mitów na temat narkotyków było: „Posiadanie narkotyków powinno być legalne”.

Odpowiedź	%	Liczba
zgadzam się	19%	28
nie zgadzam się	81%	122

Tabela 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Posiadanie narkotyków powinno być legalne”.

Mniejszość, bo 19% ankietowanych uznało, że posiadanie narkotyków powinno być legalne. Pozostali badani, czyli 81% mieszkańców zadeklarowało odmienne stanowisko.

Następnie zapytano mieszkańców o to, czy ich zdaniem narkotyki są łatwo dostępne w ich miejscowości.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	26%	39
nie, trudno	10%	15
nie wiem	64%	96

Tabela 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić, czy narkotyki są łatwo dostępne w Pana/-i miejscu zamieszkania?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi nieco ponad ¼ ankietowanych (26%) uznała, że narkotyki są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnie wskazało 10% badanych, a 64% nie miało zdania w tej kwestii.

Kolejno zbadano mieszkańców pod kątem tego, czy ich zdaniem dopalacze są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	15%	22
nie, trudno	8%	12
nie wiem	77%	116

Tabela 23. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić, czy dopalacze są łatwo dostępne w Pana/-i miejscu zamieszkania?”.

15% ankietowanych stwierdziło, że dopalacze są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnego zdania było 8%, a 77% oznajmiło, że nie wie.

Kolejno zapytano respondentów o to, czy znają miejsca w których można kupić dopalacze. Poniżej umieszczono rozkład uzyskanych odpowiedzi.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	12%	18
nie	88%	132

Tabela 24. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zna Pan/-i miejsca w których można kupić dopalacze?”.

12% badanych wskazało, iż zna miejsca w których można nabyć dopalacze, a pozostałe 88% nie zna.

W toku dalszego ankietowania zidentyfikowano opinie mieszkańców na temat tego, czy ich zdaniem stosowanie leków może przyczynić się do uzależnienia.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	59%	89
nie	41%	61

Tabela 25. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pan/-i, że stosowanie leków może przyczynić się do uzależnienia?”.

59% badanych wskazało, iż według nich leki mogą przyczynić się do uzależnienia, a przeciwną opinię wskazało pozostałe 41% mieszkańców.

Po zidentyfikowaniu opinii ankietowanych na temat używek, kolejno podjęto zagadnienie przemocy. Pierwszym pytaniem z tego zakresu było: „Które z wymienionych zachowań są przejawem przemocy?”.

Odpowiedź	%	Liczba
grożenie/straszenie	64%	94
wyzywanie	66%	97
bicie przedmiotami	54%	80
zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy	33%	48
dotykanie wbrew woli	65%	96
zmuszanie do oglądania pornografii	20%	30
kradzież	52%	77
wysyłanie obraźliwych wiadomości	72%	106
podszycanie się w Internecie pod inną osobę	23%	34
krytykowanie wyglądu	44%	65
okazywanie braku szacunku	39%	58
nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje	12%	18
inne	0%	0

Tabela 26. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Które z wymienionych zachowań są przejawem przemocy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Według respondentów przejawami przemocy są: groźenie/straszenie – 64% wszystkich odpowiedzi, wyzywanie – 66%, bicie przedmiotami – 54%, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy – 33%, dotykanie wbrew woli – 65%, zmuszanie do oglądania pornografii – 20%, kradzież – 52%, wysyłanie obraźliwych wiadomości – 72%, podszywanie się w Internecie pod inną osobę – 23%, krytykowanie wyglądu – 44%, okazywanie braku szacunku – 39%, nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje – 12%. W ostatniej kategorii nie odnotowano żadnych innych odpowiedzi.

Następne pytanie skierowane do mieszkańców brzmiało: „Czy kiedykolwiek był/-a Pan/-i świadkiem przemocy?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	84%	126
nie	16%	24

Tabela 27. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek był/-a Pan/-i świadkiem przemocy?”.

84% badanych wskazało, iż było świadkiem przemocy, a pozostałe 16%, że nie.

Ankietowanych zapytano również o to, czy oni sami kiedykolwiek doświadczyli przemocy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	58%	87
nie	42%	63

Tabela 28. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek doświadczył/-a Pan/-i przemocy?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 58% badanych zadeklarowało, iż doświadczyło przemocy, natomiast 42% mieszkańców gminy wskazało przeciwne stanowisko, co oznacza, że nie doznali oni takowych zachowań.

Uszczegóławiając temat zapytano o to, w jakich miejscach najczęściej dochodzi do przemocy.

Odpowiedź	%	Liczba
w domu	70%	103
w miejscu pracy	53%	78
w Internecie	62%	92
w miejscach publicznych	54%	80
w innych miejscach	3%	5
nigdzie nie zaobserwowałem/-am przemocy	3%	4

Tabela 29. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakich miejscach najczęściej dochodzi do przemocy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wskazują zebrane dane 70% ankietowanych uznało, że do przemocy najczęściej dochodzi w domu, 53% – w miejscu pracy, 62% – w Internecie, 54% – w miejscach publicznych, 3% – w innych miejscach (szkoła) i również 3% nigdzie nie zaobserwowało zjawiska przemocy.

Tabela 29 prezentuje odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, czy w rodzinach badanych osób występuje przemoc.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	25%	37
nie	75%	113

Tabela 30. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w Pana/-i rodzinie występuje zjawisko przemocy?”.

Wśród odpowiadających 25% wskazało, że w ich rodzinach występuje przemoc, a pozostałe 75% zadeklarowało, że nie.

Ankietowanych zapytano również o to, czy w swoim otoczeniu spotkali się ze zjawiskiem hazardu.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	41%	61
nie	59%	89

Tabela 31. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w swoim otoczeniu spotkał/-a się Pan/-i ze zjawiskiem hazardu?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 41% badanych zadeklarowało, iż spotkało się ze zjawiskiem hazardu, natomiast 59% mieszkańców gminy wskazało przeciwne stanowisko.

Tabela 32 prezentuje odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące tego, czy ich zdaniem niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	93%	140
nie	7%	10

Tabela 32. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pan/-i, że niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem?”.

Wśród odpowiadających 93% wskazało odpowiedź twierdzącą, co oznacza, że w ich opinii niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem, natomiast pozostałe 7% wskazało przeciwnie.

Ankietowanych zapytano kolejno o ich wiedzę w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	76%	114
nie	24%	36

Tabela 33. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy wie Pan/-i w jaki sposób korzystać z nowoczesnych technologii (smartfon, tablet, komputer), by było to bezpieczne?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 76% badanych zadeklarowało, iż wie w jaki sposób korzystać z nowoczesnych technologii (smartfon, tablet, komputer), natomiast 24% mieszkańców gminy wskazało przeciwne stanowisko, co oznacza, że nie mają takiej wiedzy.

Kontynuując tematykę związaną z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi następnie zapytano respondentów o to, czy ich zdaniem w Internecie można popełnić przestępstwo.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	91%	137
nie	9%	13

Tabela 34. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pana/-i, że w Internecie można popełnić przestępstwo?”.

91% badanych zadeklarowało, że ich zdaniem w Internecie można popełnić przestępstwo, a przeciwną opinię wyraziło pozostałe 9%.

Następne pytanie skierowane do mieszkańców gminy dotyczyło zasad korzystania z Internetu.

Odpowiedź	%	Liczba
nie ufać poznanym w sieci osobom	71%	99
nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie	69%	96
nie podawać swojego adresu/telefonu	92%	128
używać programów antywirusowych	50%	69
żadna z powyższych	2%	3
inne	1%	2

Tabela 35. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak Pan/-i myśli, które z poniższych zasad należy zastosować korzystając z Internetu?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Respondenci wskazali, że korzystając z Internetu należy zastosować następujące zasady: nie ufać poznanym w sieci osobom – 71%, nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie – 69%, nie podawać swojego adresu/telefonu – 92%, używać programów antywirusowych – 50%, żadna z powyższych – 2%, inne – 1% i tu wskazano brak znajomości obsługi komputera.

Następnie zapytano mieszkańców o zjawisko cyberprzemocy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	35%	52
nie	65%	98

Tabela 36. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy spotkał/-a się Pan/-i ze zjawiskiem cyberprzemocy?”.

Ponad 1/3, a dokładnie 35% badanych spotkało się ze zjawiskiem cyberprzemocy, a pozostałe 65% badanych zadeklarowało przeciwne stanowisko.

W toku dalszego ankietowania zapytano mieszkańców o to, jakie działania należałoby podjąć, by zwiększyć bezpieczeństwo związane z użytkowaniem Internetu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
wyostrzenie kar prawnych dla osób stosujących cyberprzemoc	49%	68
zwiększenie kontroli osób dorosłych nad działaniami dzieci i młodzieży w sieci	63%	87
zwiększenie ilości kampanii medialnych dotyczących bezpieczeństwa w Internecie	46%	63
zwiększenie ilości zajęć szkolnych na temat zasad bezpiecznego korzystania z Internetu	57%	79
organizowanie spotkań z policją na temat konsekwencji działań w Internecie	57%	79
inne	1%	1

Tabela 37. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie działania należałoby podjąć, by zwiększyć bezpieczeństwo związane z użytkowaniem Internetu?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi ankietowani proponują następujące rozwiązania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa związanego z użytkowaniem Internetu: wyostrzenie kar prawnych dla osób stosujących cyberprzemoc – 49%, zwiększenie kontroli osób dorosłych nad działaniami dzieci i młodzieży w sieci – 63%, zwiększenie ilości kampanii medialnych dotyczących bezpieczeństwa w Internecie – 46%, zwiększenie ilości zajęć szkolnych na temat zasad bezpiecznego korzystania z Internetu – 57%, organizowanie spotkań z policją na temat konsekwencji działań w Internecie – 57%, a wśród innych odpowiedzi 1 osoba wskazała, że nie wie.

Następnym pytaniem zadany osobom ankietowanym było: „Jak ocenia Pan/-i relacje panujące w Pana/-i rodzinie?”.

Odpowiedź	%	Liczba
bardzo dobre	38%	58
średnie	55%	82
złe	7%	10

Tabela 38. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak ocenia Pan/-i relacje panujące w Pana/-i rodzinie?”.

Wśród uzyskanych odpowiedzi 39% osób wskazało na bardzo dobre relacje, 55% – na średnie, a 7% – na złe.

Kolejno zapytano mieszkańców o to, czy w swoim otoczeniu dostrzegają kryzys norm moralnych.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	51%	76
nie	26%	39
nie wiem	23%	35

Tabela 39. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy dostrzega Pan/-i w swoim otoczeniu kryzys norm moralnych?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi ponad połowa ankietowanych – 51% – dostrzega kryzys norm moralnych, przeciwnego zdania było 26%, a pozostałe 23% stwierdziło, że nie wie.

Po zidentyfikowaniu opinii ankietowanych dotyczących używek i przemocy kolejno podjęto tematykę sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców gminy. Pierwszym pytaniem z tego zakresu było: „Jaka jest Pana/i sytuacja zawodowa?”.

Odpowiedź	%	Liczba
własna działalność gospodarcza	17%	26
zatrudnienie na etacie/część etatu	48%	70
zatrudnienie dorywcze	17%	26
bezrobotny/-a	5%	8
emeryt/-ka	8%	12
rencista/-tka	5%	8
inna	0%	0

Tabela 40. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaka jest Pana/-i sytuacja zawodowa?”.

Sytuacja zawodowa badanych mieszkańców przedstawia się następująco: 17% – własna działalność gospodarcza, 48% – zatrudnienie na etacie/część etatu, 17% – zatrudnienie dorywcze, 5% – bezrobotny/-a, 8% – emeryt/-ka, 5% – rencista/-tka.

Kolejno zapytano mieszkańców o to, czy satysfakcjonuje ich obecna sytuacja zawodowa.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	53%	80
nie	47%	70

Tabela 41. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy jest Pan/-i usatysfakcjonowany/-a swoją aktualną sytuacją zawodową?”.

53% badanych stwierdziło, że ich sytuacja zawodowa jest satysfakcjonująca, a 47% wskazało przeciwnie.

Następnie zapytano respondentów o chęć uczestnictwa w formach doskonalenia zawodowego.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	45%	68
nie	55%	72

Tabela 42. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy chciałby/-aby Pan/-i uczestniczyć w formach doskonalenia zawodowego (np. kursy, szkolenia, doradztwo itp.) w celu zwiększenia swoich możliwości na rynku pracy, a jeśli tak, to w jakich?”.

Blisko połowa, a dokładnie 45% badanych wyraziło chęć uczestnictwa w formach doskonalenia zawodowego, takich jak: kursy z zakresu: budownictwa, fryzjerstwa, kosmetyki, florystyki, fotografii, gastronomii, obsługi komputera i kasy fiskalnej, umiejętności handlowych, nieruchomości, spawalnictwa, administracji, glazurowania, mechaniki samochodowej, obsługi maszyn stolarni, podnośników widłowych, dla kierowców i operatorów koparki. Ponadto wskazano na ogólne odpowiedzi, np.: szkolenia zwiększające zarobki czy przydatne do pracy. Pozostałe 55% badanych stwierdziło, że nie chciałoby uczestniczyć w takowych formach.

W toku dalszego badania zapytano mieszkańców o to, jak oceniają możliwość znalezienia pracy na terenie swojej gminy.

Odpowiedź	%	Liczba
występują trudności w znalezieniu pracy	45%	68
trudno znaleźć jakąkolwiek pracę	16%	24
łatwo znaleźć pracę	4%	6
trudno znaleźć satysfakcjonującą pracę	35%	52

Tabela 43. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak ocenia Pan/-i możliwość znalezienia pracy na terenie Pana/-i gminy?”.

Zdaniem 45% badanych mieszkańców na terenie gminy występują trudności w znalezieniu pracy, 16% – trudno znaleźć jakąkolwiek pracę, 4% – łatwo znaleźć pracę, 35% – trudno znaleźć satysfakcjonującą pracę.

Kolejno zapytano ankietowanych o ich sytuację finansową. Odpowiedzi na pytanie „Czy w Pana/-i rodzinie brakuje pieniędzy na bieżące potrzeby (jedzenie, opłaty, ubrania itp.)?” przedstawione zostały w Tabeli 44 i załączonym opisie.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	32%	47
nie	68%	103

Tabela 44. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w Pana/-i rodzinie brakuje pieniędzy na bieżące potrzeby (jedzenie, opłaty, ubrania itp.)?”.

32% badanych stwierdziło, że w ich rodzinach brakuje pieniędzy na bieżące potrzeby, natomiast przeciwnego zdania było pozostałe 68% spośród odpowiadających.

Następnym pytaniem zadany osobom ankietowanym było: „Czy Pana/i sytuacja życiowa jest stabilna?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	65%	98
nie	34%	51
nie wiem	1%	1

Tabela 45. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Pana/-i sytuacja życiowa jest stabilna?”.

Wśród uzyskanych odpowiedzi 65% było twierdzących, co oznacza, że ankietowani, którzy ich udzielili uznali, że mają stabilną sytuację życiową, z kolei 34% było przeczących, co wskazuje na brak stabilności, natomiast pozostałym (1%) trudno było powiedzieć, co odzwierciedla odpowiedź: nie wiem.

Następnie zapytano mieszkańców o to, czy partycypują w życiu społecznym gminy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	34%	50
nie	66%	100

Tabela 46. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uczestniczy Pan/-i w życiu społecznym gminy?”.

34% mieszkańców uczestniczy w życiu społecznym gminy, natomiast przeciwne stanowisko wyraziło 66% badanych.

Kolejne pytanie jakie zadano ankietowanym w celu zbadania sytuacji panującej w ich otoczeniu dotyczyło warunków życia mieszkańców gminy.

Odpowiedź	%	Liczba
bardzo dobre	5%	8
średnie	53%	80
złe	42%	62

Tabela 47. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak ocenia Pan/-i ogólne warunki życia mieszkańców gminy pod kątem zanieczyszczenia środowiska?”.

5% odpowiadających wskazało, iż ogólne warunki mieszkańców gminy pod kątem zanieczyszczenia środowiska są bardzo dobre, 53%, że średnie, a 42%, że złe.

Kolejnym pytaniem skierowanym do mieszkańców było: „Kto Pani/-a zdaniem jest najbardziej zagrożony wykluczeniem społecznym?”.

Odpowiedź	%	Liczba
osoby bezrobotne	46%	66
osoby chore/niepełnosprawne	40%	58
osoby starsze	54%	78
rodziny wielodzietne	19%	27
osoby z niskim wykształceniem	33%	48
osoby bezdomne	8%	12
osoby uzależnione	16%	23
ktoś inny	0%	0

Tabela 48. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Kto Pani/-a zdaniem jest najbardziej zagrożony wykluczeniem społecznym?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych w tabeli ankietowani stwierdzili, iż grupy osób najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym to: bezrobotni – odpowiedź zaznaczona przez 46% badanych, kolejno 40% wskazało na osoby chore/niepełnosprawne, 54% – na osoby starsze, 19% – na rodziny wielodzietne, 33% – na osoby z niskim wykształceniem, 8% – na osoby bezdomne, 16% – na osoby uzależnione.

Kolejnym pytaniem było: „Jaki jest Pana/-i stosunek do osób wykluczonych społecznie?”.

Odpowiedź	%	Liczba
są mi obojętne	19%	28
należy je traktować tak samo, jak inne osoby	81%	122
uważam, że powinny być odizolowane od społeczeństwa	0%	0
inny	0%	0

Tabela 49. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki jest Pana/-i stosunek do osób wykluczonych społecznie?”.

Jak wskazują zebrane dane 19% ankietowanych wskazało, że ich stosunek do osób wykluczonych społecznie jest obojętny, a zdaniem pozostałych 81% należy je traktować tak samo, jak inne osoby. Ponadto nie wskazano innych odpowiedzi.

Ostatnim pytaniem skierowanym do mieszkańców gminy było: „Do kogo zwróciłby/-aby się Pan/-i o pomoc będąc w trudnej sytuacji?”.

Odpowiedź	%	Liczba
do kogoś z rodziny/znajomych	59%	59
do księdza	54%	54
do psychologa	68%	68
do przedstawicieli instytucji (np. Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie)	28%	28
do kogoś innego	13%	13
do nikogo	6%	6

Tabela 50. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Do kogo zwróciłby/-aby się Pan/-i o pomoc będąc w trudnej sytuacji?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 150 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Respondenci wyszczególnili, że będąc w trudnej sytuacji zwróciliby się do: rodziny/znajomych – 59%, do księdza – 54% do psychologa – 68%, do przedstawicieli instytucji pomocowych – 28%, do kogoś innego – 13%, do nikogo – 6%.

III. BADANIA WSRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

3.1. Analiza zebranych wyników

Kwestionariusz ankiety dla uczniów, podobnie jak w przypadku tego dla mieszkańców, rozpoczął się od pytań metryczkowych, które w tym przypadku dotyczyły płci, klasy oraz szkoły badanych uczniów. Tabele 51, 52 i 53 przedstawiają rozkład poszczególnych odpowiedzi.

Odpowiedź	%	Liczba
dziewczyna	55%	276
chłopak	45%	226

Tabela 51. Rozkład osób badanych ze względu na płeć.

W badaniu wzięło udział 502 uczniów wśród których dziewczęta stanowiły 55%, a chłopcy 45%.

Odpowiedź	%	Liczba
4 SP	23%	113
5 SP	20%	102
6 SP	18%	88
7 SP	18%	92
8 SP	11%	56
3 gimnazjum	10%	51

Tabela 52. Rozkład osób badanych ze względu na klasę.

Ankietowanymi byli uczniowie z klas szkół podstawowych: 4 – 23%, 5 – 20%, 6 – 18%, 7 – 18% i 8 – 11% oraz 3 gimnazjum – 10%.

Odpowiedź	%	Liczba
Szkoła Podstawowa nr 2	16%	83
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki	33%	168
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Henryka Sienkiewicza	14%	71
Szkoła Podstawowa nr 5	1%	1
Szkoła Podstawowa nr 7 im. Obrońców Westerplatte	4%	20
Szkoła Podstawowa nr 8 im. Stefana Żeromskiego	4%	21
Szkoła Podstawowa nr 13 im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”	9%	46
Szkoła Podstawowa nr 4	5%	26
Szkoła Podstawowa nr 9 im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka	3%	14
Gimnazjum nr 1	10%	49
Gimnazjum nr 2 im. Powstańców Warszawy	1%	3

Tabela 53. Rozkład osób badanych ze względu na szkołę.

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 stanowili 16% wszystkich badanych, Szkoły Podstawowej nr 1 im. Tadeusza Kościuszki – 33%, Szkoły Podstawowej nr 3 im. Henryka Sienkiewicza – 14%, Szkoły Podstawowej nr 5 – 1%, Szkoły Podstawowej nr 7 im. Obrońców Westerplatte – 4%, Szkoły Podstawowej nr 8 im. Stefana Żeromskiego – 4%, Szkoły Podstawowej nr 13 im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala” – 9%, Szkoły Podstawowej nr 4 – 5%, Szkoły Podstawowej nr 9 im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka – 3%, Gimnazjum nr 1 – 10%, Gimnazjum nr 2 im. Powstańców Warszawy – 1%.

Ankietowanie uczniów rozpoczęto od pytania: „Czy kiedykolwiek piłeś/-aś alkohol?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	18%	89
nie	82%	413

Tabela 54. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek piłeś/-aś alkohol?”.

Analizując powyższą tabelę dostrzega się, iż 18% zadeklarowało, że piło alkohol, z kolei pozostałe 82% – nie piło.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z częstotliwością picia alkoholu.

Odpowiedź	%	Liczba
jeden raz	40%	36
kilka razy w roku	39%	35
kilka razy w miesiącu	12%	10
kilka razy w tygodniu	3%	3
piję codziennie	6%	5

Tabela 55. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Wskaż, ile razy zdarzyło Ci się pić alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 89 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Otrzymano następujący rozkład odpowiedzi: jeden raz – 40%, kilka razy w roku – 39%, kilka razy w miesiącu – 12%, kilka razy w tygodniu – 3%, piję codziennie – 6%.

Kolejno zapytano uczniów o to, w jakim wieku po raz pierwszy pili alkohol.

Odpowiedź	%	Liczba
poniżej 10 lat	21%	19
10-12 lat	26%	23
13-15 lat	53%	47

Tabela 56. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakim wieku po raz pierwszy piłeś/-aś alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 89 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Dane wskazują, że osoby, które sięgały po alkohol piły go w wieku: poniżej 10 lat – 21%, 10-12 lat – 26%, 13-15 lat – 53%.

Uszczegółowiając temat zapytano uczniów o to, czy rodzice wiedzieli o tym, że pili alkohol.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	51%	45
nie	27%	24
nie wiem	22%	20

Tabela 57. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli zdarzyło Ci się pić alkohol, to czy rodzice o tym wiedzieli?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 89 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Na postawione pytanie respondenci udzielili następujących odpowiedzi: tak – 51%, nie – 27%, nie wiem – 22%.

Kolejno zapytano ankietowanych o rodzaj alkoholu, jaki najczęściej pili.

Odpowiedź	%	Liczba
piwo	50%	45
wódka	23%	20
wino/szampan	20%	18
inne	7%	6

Tabela 58. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli piłeś/-aś, to jaki to najczęściej był alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 89 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Zebrane dane pokazują, że osoby, które sięgały po alkohol piły: piwo – 50%, wódkę – 23%, wino/szampan – 20%, inne alkohole – 7% i tu pojawiły się takie jak: likier, whisky i denaturat.

Następnym pytaniem, jakie wystąpiło w kwestionariuszu ankiety było: „Jeżeli piłeś/-aś alkohol, to gdzie?”.

Odpowiedź	%	Liczba
w domu	57%	50
u koleżanki/kolegi	43%	38
na terenie szkoły	9%	8
podczas wycieczek szkolnych	15%	13
w innym miejscu	27%	24

Tabela 59. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli piłeś/-aś alkohol, to gdzie?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 89 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zebrane dane pokazują, że ankietowani udzielili następujących odpowiedzi: w domu – 57%, u koleżanki/kolegi – 43%, na terenie szkoły – 9%, podczas wycieczek szkolnych – 15%, w innym miejscu – 27% i tu odnotowano: w lesie, podczas imprez (wesele, ognisko), w hotelu, na mieście, podczas wycieczki rodzinnej, obok sklepu i u wujka.

Kolejno zaprezentowane zostały opinie uczniów na temat tego, czy łatwo zdobyć alkohol w miejscu ich zamieszkania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	18%	87
nie, trudno	16%	82
nie wiem	66%	333

Tabela 60. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy łatwo jest zdobyć alkohol w miejscu Twojego zamieszkania”.

W toku ankietowania pojawiły się następujące odpowiedzi: tak, łatwo – według 18% uczniów, nie, trudno – według 16%, nie wiem – według 66%.

Następnie postawiono uczniom pytanie o treści: „W jaki sposób młodzież w Twojej okolicy może zdobyć alkohol?”.

Odpowiedź	%	Liczba
prosząc o zakup starszych kolegów	33%	164
prosząc o zakup obcych ludzi pod sklepem	18%	91
kupując samemu	15%	76
podkradając rodzicom w domu	20%	98
w inny sposób	3%	13
nie wiem	58%	291

Tabela 61. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jaki sposób młodzież w Twojej okolicy może zdobyć alkohol?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zdaniem badanych młodzież w ich okolicy może zdobyć alkohol korzystając z następujących sposobów: prosząc o zakup starszych kolegów – 33% wszystkich odpowiedzi, prosząc o zakup obcych ludzi pod sklepem – 18%, kupując samemu – 15%, podkradając rodzicom w domu – 20%. Wśród innych propozycji 3% badanych wskazało: prosząc rodziców, podkradając alkohol, który jest w domu, kupując samemu (uczniowie odnotowali, że alkohol bez problemu mogą nabyć osoby niepełnoletnie), a 58% uczniów wskazało, że nie wie.

Kolejno zwrócono się do badanych o opinię na temat tego, czy okazjonalne spożywanie alkoholu może uzależnić.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	47%	235
nie	25%	128
nie wiem	28%	139

Tabela 62. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że okazjonalne spożywanie alkoholu (np. podczas różnych uroczystości) może uzależnić?”.

Ankietowani udzielili następujących odpowiedzi: tak – 47% uczniów, nie – 25%, nie wiem – 28%.

Kolejno zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek zażywali narkotyki.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	2%	11
nie	98%	491

Tabela 63. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zażywałeś/-aś narkotyki?”.

Udzielone odpowiedzi wskazują, iż 2% badanych zażywało narkotyki, natomiast pozostałe 98% nie.

Kontynuując badanie służące poznaniu opinii uczniów postawiono pytanie: „Określ, czy narkotyki są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	2%	12
nie, trudno	31%	153
nie wiem	67%	337

Tabela 64. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy narkotyki są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Zdaniem 2% uczniów narkotyki są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnie stwierdziło 31%, a pozostałe 67% nie miało zdania w tej kwestii.

Pogłębiając ankietowanie w zakresie używek przed badanymi postawiono pytanie o treści: „Jak myślisz, czy można bezpiecznie używać narkotyków?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	9%	43
nie	68%	341
nie wiem	23%	118

Tabela 65. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, czy można bezpiecznie używać narkotyków?”.

Uczniowie udzielili następujących odpowiedzi: tak – 9%, nie – 68%, nie wiem – 23%.

Następnym zagadnieniem podjętym w ankiecie był temat substancji narkotycznych, jakie znane są odpowiadającym.

Odpowiedź	%	Liczba
marihuana	81%	408
kokaina	70%	351
LSD	47%	238
amfetamina	67%	337
o żadnych	16%	78
o innych	12%	58

Tabela 66. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „O jakich rodzajach narkotyków słyszałeś/-aś?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Ankietowani wskazali na znajomość następujących substancji: marihuana – 81%, kokaina – 70%, LSD – 47%, amfetamina – 67%, żadne – 16%, inne – 12% i tu wskazano odpowiedzi takie jak: dopalacze (krokodyl, mocarz, mefedron, alladyn), heroina, opium, morfina, metamfetamina, marihuana lecznicza, denaturat w proszku, molly (odmiana ecstasy), xanax (lek psychotropowy), acodin (lek na kaszel zawierający pochodną morfiny) i kodeina. Wybrane osoby wskazały również na gry komputerowe i że marihuana to nie narkotyk.

Kontynuując badanie poproszono uczniów o określenie, czy ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	7%	37
nie	60%	297
nie wiem	33%	168

Tabela 67. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy ktoś w Twoim otoczeniu zażywa narkotyki?”.

7% uczniów zadeklarowało, że ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki, przeciwnego zdania było 60%, a pozostałe 33% stwierdziło, że nie wie.

Kolejno zapytano badanych o to, czy kiedykolwiek zażywali dopalacze.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	1%	6
nie	99%	496

Tabela 68. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zażywałeś/-aś dopalacze?”.

Wyniki wskazują, iż 1% ankietowanych zażywał dopalacze, z kolei przeciwne stanowisko wyraziło 99% badanych.

Następnym pytaniem skierowanym do badanych było: „Określ, czy dopalacze są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	3%	14
nie, trudno	26%	133
nie wiem	71%	355

Tabela 69. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy dopalacze są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Na postawione pytanie 3% uczniów odpowiedziało tak, łatwo, 26% – nie, trudno, a 71% nie miało zdania w podjętej kwestii.

Kolejne pytanie brzmiało: „Czy znasz miejsca w których można kupić dopalacze?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	7%	33
nie	93%	469

Tabela 70. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy znasz miejsca w których można kupić dopalacze?”.

7% uczniów zaznaczyło odpowiedź twierdzącą, co oznacza, że znają miejsca w których można kupić dopalacze, natomiast przeciwnego zdania było pozostałe 93% badanych, którzy zaznaczyli odpowiedź przeczącą.

Kontynuując temat używek zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek palili papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	12%	63
nie	88%	439

Tabela 71. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek paliłeś/-aś papierosy?”.

Wyniki pokazują, iż 12% ankietowanych paliło papierosy, a 88% – nie paliło.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z częstotliwością palenia papierosów.

Odpowiedź	%	Liczba
jeden raz	32%	20
kilka razy w roku	27%	17
kilka razy w miesiącu	13%	8
kilka razy w tygodniu	6%	4
palę codziennie	22%	14

Tabela 72. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Wskaż, ile razy zdarzyło Ci się palić papierosy” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 63 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że paliły papierosy).

Na postawione pytanie badani odpowiedzieli: jeden raz – 32%, kilka razy w roku – 27%, kilka razy w miesiącu – 13%, kilka razy w tygodniu – 6%, palę codziennie – 22%.

Kolejno zapytano uczniów o to, w jakim wieku po raz pierwszy palili papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
poniżej 10 lat	13%	8
10-12 lat	35%	22
13-15 lat	52%	33

Tabela 73. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakim wieku po raz pierwszy paliłeś/-aś papierosy?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 63 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że paliły papierosy).

Rozkład odpowiedzi wskazuje, że badane osoby sięgały po papierosy w wieku: poniżej 10 lat – 13%, 10-12 lat – 35%, 13-15 lat – 52%.

Kontynuując badanie poproszono uczniów o określenie, czy papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	43%	218
nie, trudno	13%	64
nie wiem	44%	220

Tabela 74. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy papierosy są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Zdaniem 43% uczniów papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnie stwierdziło 13%, a pozostałe 44% nie miało zdania w tej kwestii.

Następne pytanie brzmiało: „Jak myślisz, czy papieros elektroniczny jest zdrowy?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	17%	83
nie	58%	293
nie wiem	25%	126

Tabela 75. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, czy papieros elektroniczny jest zdrowy?”.

17% uczniów wskazało odpowiedź twierdzącą, co oznacza, iż ich zdaniem e-papieros jest zdrowy, natomiast 58% uważa przeciwnie, a pozostałe 25% stwierdziło, że nie wie.

Kolejne pytanie z tego zakresu dotyczyło tego, kto rozmawiał z uczniami na temat działania używek takich jak: alkohol, narkotyki, dopalacze czy papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
rodzice	65%	328
nauczyciele	64%	319
pedagog/psycholog szkolny	44%	220
koleżanki/koledzy	19%	93
nikt	14%	72
ktoś inny	5%	25

Tabela 76. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Kto rozmawiał z Tobą na temat działania używek takich jak: alkohol, narkotyki, dopalacze czy papierosy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych w tabeli ankietowani zaznaczyli następujące odpowiedzi: rodzice – 65% uczniów, nauczyciele – 64%, pedagog/psycholog szkolny – 44%, koleżanki/koledzy – 19%, nikt – 14%, ktoś inny – 5% i tu padły wskazania takie jak: policja, rodzeństwo i rodzina, sprzedawcy.

Następne pytanie w zakresie używek dotyczyło powodów z jakich młodzież sięga po nie.

Odpowiedź	%	Liczba
poszukiwanie wrażeń	56%	279
świętowanie okazji	22%	109
chęć zaimponowania innym	65%	327
ciekawość	58%	293
problemy w domu lub w szkole	52%	260
obawa przed odrzuceniem	31%	158
z innych powodów	7%	36

Tabela 77. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, z jakich powodów młodzież sięga po używki?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

W opinii badanych uczniów młodzież sięga po używki z następujących powodów: poszukiwanie wrażeń – 56% odpowiedzi, świętowanie okazji – 22%, chęć zaimponowania innym – 65%, ciekawość – 58%, problemy w domu lub w szkole – 52%, obawa przed odrzuceniem – 31%, z innych powodów – 7% i tu padły odpowiedzi takie jak: depresja, bez powodu (z nudów), złe samopoczucie, szkoła i nauczyciele, złość, chęć spróbowania czegoś dla dorosłych. Ponadto wybrane odpowiedzi wskazywały nie na przyczyny, ale na cele, np. dla ułatwienia nauki i zmniejszenia zmęczenia, dla przyjemności, zmniejszenie strachu przed testami w szkole, dla zabawy.

Kolejno uczniowie zostali zapytani o to, czy stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	76%	378
nie	3%	17
nie wiem	21%	107

Tabela 78. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania?”.

Nieco ponad ¾ uczniów odpowiedziało tak, 3% – nie, a pozostałe 21% nie miało zdania w podjętej kwestii.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z problematyką przemocy, a dokładnie o to, jakie według nich są jej przejawy.

Odpowiedź	%	Liczba
grożenie/ straszenie	86%	430
wyzywanie	67%	337
bicie przedmiotami	84%	421
kopanie	82%	410
zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy	68%	342
dotykanie wbrew woli	63%	317
kradzież	56%	279
wysyłanie obraźliwych wiadomości	60%	300
podszycanie się w Internecie pod inną osobę	42%	209
krytykowanie wyglądu	53%	265
okazywanie braku szacunku	51%	254
nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje	27%	138
żadne z powyższych	7%	33
inne	2%	8

Tabela 79. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, które z wymienionych zachowań są przejawami przemocy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Uczniowie na postawione pytanie udzielali zwykle więcej niż jednej odpowiedzi, a ich rozkład był następujący: grożenie/straszenie – 86%, wyzywanie – 67%, bicie przedmiotami – 84%, kopanie – 82%, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy – 68%, dotykanie wbrew woli – 63%, kradzież – 56%, wysyłanie obraźliwych wiadomości – 60%, podszycanie się w Internecie pod inną osobę – 42%, krytykowanie wyglądu – 53%, okazywanie braku szacunku – 51%, nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje – 27%, żadne z powyższych – 7%, inne – 2% i tu odnotowano: bicie przez nauczyciela, odrzucenie z grupy.

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy kiedykolwiek byli świadkami przemocy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	57%	287
nie	43%	215

Tabela 80. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zaobserwowałeś/-aś przemoc?”.

Zebrane dane pokazują, że ponad połowa ankietowanych, bo 57% zaobserwowało przemoc, natomiast przeciwne zdanie wyraziło pozostałe 43% uczniów.

Kolejno zaprezentowane zostały opinie uczniów na temat tego, gdzie miała miejsce zaobserwowana przez nich przemoc.

Odpowiedź	%	Liczba
w domu	8%	23
na terenie szkoły	60%	172
w Internecie	41%	119
na ulicy	56%	161
w innych miejscach	9%	25

Tabela 81. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli byłeś/-aś świadkiem przemocy, to gdzie ona miała miejsce?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 287 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

W toku ankietowania pojawiły się następujące odpowiedzi: w domu – według 8% uczniów, na terenie szkoły – według 60%, w Internecie – według 41%, na ulicy – według 56%, w innych miejscach takich jak: w sklepie, w windzie, w filmach, na podwórku, w domu innych ludzi, wszędzie, a kilka osób wskazało, że nie wie – łącznie 9%.

Następne pytanie z jakim spotkali się uczniowie brzmiało: „Jeżeli byłeś/-aś świadkiem przemocy, to wobec kogo była ona stosowana?”.

Odpowiedź	%	Liczba
kogoś z rodziny	7%	21
kolegów/koleżanek	61%	174
nauczycieli	3%	10
nieznanych mi osób	63%	180
kogoś innego	6%	17

Tabela 82. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli byłeś/-aś świadkiem przemocy, to wobec kogo była ona stosowana?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 287 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych w tabeli ankietowani zaznaczyli, że zaobserwowali przemoc stosowaną wobec: kogoś z rodziny – 7% uczniów, kolegów/koleżanek – 61%, nauczycieli – 3%, nieznanych osób – 63%, kogoś innego – 6% i tu padły wskazania na siebie, ludzi obok sklepu, policję, nauczycieli oraz dzieci na ulicy.

Kolejno zapytano badanych o to, czy wobec nich kiedykolwiek stosowano przemoc.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	20%	101
nie	67%	338
nie wiem	13%	63

Tabela 83. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek stosowano wobec Ciebie przemoc?”.

Wyniki wskazują, iż 20% spośród ankietowanych uczniów stwierdziło, że doświadczyli przemocy, z kolei przeciwne stanowisko wyraziło 67% badanych, a 13% nie miało zdania.

Kolejno podjęto problematykę dotyczącą korzystania nowoczesnych technologii. Pierwszym pytaniem z tego zakresu było: „Ile czasu dziennie (średnio) spędzasz przed komputerem/tabletem/smartfonem w dni powszednie (nie w weekend)?”.

Odpowiedź	%	Liczba
nie korzystam z tych urządzeń	3%	16
godzinę lub krócej	28%	138
ok. 2-3 godziny	38%	192
więcej niż 3 godziny	31%	156

Tabela 84. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Ile czasu dziennie spędzasz przed komputerem/tabletem/smartfonem w dni powszednie (nie w weekend)?”.

Analizując powyższy rozkład odpowiedzi dostrzega się, iż 3% nie korzysta z komputera/tableta/smartfona, 28% spędza przed tymi urządzeniami godzinę lub krócej, 38% – ok. 2-3 godziny, a 31% – więcej niż 3 godziny.

Następne pytanie brzmiało: „Czy uważasz, że w Internecie można popełnić przestępstwo?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	82%	413
nie	5%	26
nie wiem	13%	63

Tabela 85. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że w Internecie można popełnić przestępstwo?”.

Zdecydowana większość, a dokładnie 82% uczniów na postawione pytanie zaznaczyło odpowiedź twierdzącą, co oznacza, że ich zdaniem w Internecie można popełnić przestępstwo. Przeciwną opinię wyraziło 5%, a pozostałe 13% oznajmiło, że nie wie.

Kolejne pytanie skierowane do uczniów dotyczyło zasad korzystania z Internetu.

Odpowiedź	%	Liczba
nie ufać poznanym w sieci osobom	80%	403
nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie	77%	387
nie podawać swojego adresu/telefonu	85%	426
używać programów antywirusowych	59%	296
żadna z powyższych	6%	31
inne	5%	27

Tabela 86. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak Pan/-i myśli, które z poniższych zasad należy zastosować korzystając z Internetu?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Respondenci wskazali, że korzystając z Internetu należy zastosować następujące zasady: nie ufać poznanym w sieci osobom – 80%, nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie – 77%, nie podawać swojego adresu/telefonu – 85%, używać programów antywirusowych – 59%, żadna z powyższych – 6%, inne – 5% i tu wskazano na: nie pobieranie podejrzanych plików, ochronę swoich danych (np. nie podawanie informacji o sobie i rodzinie), nie odbieranie wiadomości od nieznanomych, nie wysyłanie własnych nagich zdjęć oraz zdjęć innych osób bez ich pozwolenia, zachowanie ostrożności podczas rozmów z nieznanymi. Jedna osoba wskazała, że nie należy stosować żadnych zasad.

Kolejno zapytano uczniów o to czy rodzice/opiekunowie kontrolują ich działania w Internecie.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	47%	234
nie	32%	160
nie wiem	21%	108

Tabela 87. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy rodzice/opiekunowie kontrolują to, co robisz w Internecie?”.

47% uczniów wskazało odpowiedź twierdzącą, co oznacza, iż rodzice/opiekunowie kontrolują ich działania w Internecie, natomiast przeciwną opinię wyraziło 32%, a pozostałe 21% stwierdziło, że nie wie.

Ostatnie pytanie, które zostało skierowane do uczniów dotyczyło tego, do kogo zwróciliby się o pomoc będąc w trudnej sytuacji.

Odpowiedź	%	Liczba
rodziców/opiekunów	81%	408
koleżanek/kolegów	35%	174
nauczycieli	38%	193
pedagoga/psychologa szkolnego	36%	181
policji	32%	160
nikogo	9%	45
kogoś innego	4%	20

Tabela 88. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Do kogo zwróciłbyś/-abyś się o pomoc będąc w trudnej sytuacji?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 502 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych w tabeli, ankietowani wskazali następujące odpowiedzi: rodzice/opiekunowie – 81% odpowiedzi, koleżanki/koledzy – 35%, nauczyciele – 38%, pedagog/psycholog szkolny – 36%, policja – 32%, nikt – 9%. Ponadto do innych osób, nie wymienionych wcześniej, zwróciłoby się 4% uczniów i tu padły wskazanie na rodzinę (dziadkowie, ciocia, wujek, rodzeństwo). Ponadto jeden uczeń wskazał również, że na pewno nie zwróciłby się do nauczycieli czy pedagoga, bo oni nigdy nie pomagają.

IV. BADANIA WSRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

4.1. Analiza zebranych wyników

Kwestionariusz ankiety dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, podobnie jak w przypadku tego dla wcześniej badanych grup, rozpoczął się od pytań metryczkowych. Tabele 89, 90 i 91 przedstawiają rozkład poszczególnych odpowiedzi na pytania dotyczące płci, klasy oraz szkoły badanych uczniów.

Odpowiedź	%	Liczba
dziewczyna	48%	143
chłopak	52%	156

Tabela 89. Rozkład osób badanych ze względu na płeć.

W badaniu wzięło udział 299 uczniów wśród których dziewczęta stanowiły 48%, a chłopcy 52%.

Odpowiedź	%	Liczba
1	40%	120
1	36%	109
3	22%	65
4	2%	5

Tabela 90. Rozkład osób badanych ze względu na klasę.

Ankietowanymi byli uczniowie z klas szkół ponadgimnazjalnych: 1 – 40%, 2 – 36%, 3 – 22%, 4 – 2%.

Odpowiedź	%	Liczba
I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego	36%	109
II Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza	1%	1
Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika	2%	6
Zespół Szkół Transportowo-Mechatronicznych	23%	70
Zespół Szkół Samochodowo-Uslugowych	37%	111
Zespół Szkół Technicznych im. Armii Krajowej	1%	2

Tabela 91. Rozkład osób badanych ze względu na szkołę.

Uczniowie I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego stanowili 36% wszystkich badanych, II Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza – 1%, Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika – 2%, Zespołu Szkół Transportowo-Mechatronicznych – 23%, Zespołu Szkół Samochodowo-Uslugowych – 37%, Zespołu Szkół Technicznych im. Armii Krajowej – 1%.

Badanie opinii uczniów rozpoczęto od tematyki używek. Przed ankietowanymi postawiono pytanie o następującej treści: „Które z poniżej wymienionych to Twoim zdaniem używki?”.

Odpowiedź	%	Liczba
papierosy	74%	484
alkohol	66%	430
narkotyki	88%	573
dopalacze	85%	553
inne	6%	39

Tabela 92. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Które z poniżej wymienionych to Twoim zdaniem używki?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zdaniem uczniów używki to: papierosy – 74% wszystkich odpowiedzi, alkohol – 66%, narkotyki – 88%, dopalacze – 85% i inne – 6%. W ostatniej kategorii badani wskazali odpowiedzi takie jak: kawa, leki (w tym psychotropowe), opioidy, klej, wszystkie zakazane, co sprawia przyjemność, a szkodzi zdrowiu, cukier, e-papierosy, herbata, benzyna, sterydy. Wskazano również odpowiedź, że żadne z powyższych nie są używkami.

Kolejno zapytano uczniów o to, dlaczego ich zdaniem młodzież sięga po używki.

Odpowiedź	%	Liczba
poszukiwanie wrażeń	70%	210
świętowanie okazji	45%	134
chęć zaimponowania innym	72%	214
ciekawość	70%	208
problemy w domu lub w szkole	56%	167
obawa przed odrzuceniem	43%	130
z innych powodów	2%	7

Tabela 93. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, z jakich powodów młodzież sięga po używki?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Przyczyny sięgania po używki przez młodzież to: poszukiwanie wrażeń – odpowiedź wskazana przez 80% wszystkich badanych, świętowanie okazji – 45%, chęć zaimponowania innym – 72%, ciekawość – 70%, problemy w domu lub w szkole – 56%, obawa przed odrzuceniem – 43%, z innych powodów – 2% i w tej kategorii wymieniono: namowy kolegów/koleżanek, stres, próba „oderwania się” od codzienności.

Uszczegóławiając temat używek zadano uczniom pytanie, które brzmiało: „Dlaczego młode osoby nie powinny korzystać z używek?”.

Odpowiedź	%	Liczba
utrata kontroli na sobą	82%	246
pogorszenie zdrowia	81%	244
problemy emocjonalne	62%	185
konflikty z prawem	72%	214
pogorszenie relacji z bliskim	57%	171
problemy finansowe	63%	189
inne	1%	4

Tabela 94. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie niebezpieczeństwa wiążą się ze stosowaniem używek?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wskazują zebrane dane uczniowie uważają, że ze stosowaniem używek wiążą się niebezpieczeństwa takie jak: utrata kontroli nad sobą – według 82% ankietowanych, pogorszenie zdrowia – według 81%, problemy emocjonalne – według 62%, konflikty z prawem – według 72%, pogorszenie relacji z bliskimi – według 57%, problemy finansowe – według 63%. Wśród innych odpowiedzi pojawiło się uzależnienie.

Kolejno zapytano uczniów o to, dlaczego młode osoby nie powinny korzystać z używek.

Odpowiedź	%	Liczba
bo są niezdrowe	59%	175
bo mogą powodować uzależnienie	78%	233
bo negatywnie wpływają na psychikę	78%	234
z innych powodów	3%	8

Tabela 95. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dlaczego młode osoby nie powinny korzystać z używek?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Analizując powyższą tabelę dostrzega się, iż młodzież nie powinna korzystać z używek, bo: są niezdrowe – zdaniem 59% badanych, mogą powodować uzależnienie – zdaniem 78%, negatywnie wpływają na psychikę – zdaniem 78%. Inne uzyskane odpowiedzi to: są drogie, bo policja kontroluje, nie dają nic dobrego.

Kolejnym pytaniem skierowanym do ankietowanych było: „Jak sądzisz, od czego można się uzależnić?”.

Odpowiedź	%	Liczba
od alkoholu	89%	265
od papierosów	94%	281
od dopalaczy	85%	254
od narkotyków	94%	280
od leków	76%	227
od napojów energetycznych	69%	207
od korzystania z Internetu	78%	232
od korzystania z komputera/tabletu/smartfona	72%	216
od gier	71%	211
od uprawiania sportu	38%	114
od jedzenia	46%	139
od zakupów	52%	154
od pornografii	70%	210
od innych środków lub zachowań	4%	13

Tabela 96. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak sądzisz, od czego można się uzależnić?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zdaniem badanych uczniów uzależnić można się od: alkoholu – 89% odpowiedzi, papierosów – 94%, dopalaczy – 85%, narkotyków – 94%, leków – 76%, napojów energetycznych – 69%, korzystania z Internetu – 78%, korzystania z komputera/tabletu/smartfona – 72%, gier – 71%, uprawiania sportu – 38%, jedzenia – 46%, zakupów – 52%, pornografii – 70%, innych środków lub zachowań – 4% i tu pojawiły się takie jak: klej, praca, nauka, sterydy, muzyka, zakupy, masturbacja, niezdrowe jedzenie.

Następne pytanie z jakim spotkali się ankietowani brzmiało: „Czy kiedykolwiek piłeś/-aś alkohol”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	82%	245
nie	18%	54

Tabela 97. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek piłeś/-aś alkohol?”.

82% uczniów zadeklarowało, iż piło alkohol, a pozostałe 18% nie piło.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z częstotliwością picia alkoholu.

Odpowiedź	%	Liczba
jeden raz	7%	17
kilka razy w roku	35%	86
kilka razy w miesiącu	43%	105
kilka razy w tygodniu	11%	27
piję codziennie	4%	10

Tabela 98. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Wskaż, ile razy zdarzyło Ci się pić alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Otrzymano następujący rozkład odpowiedzi: jeden raz – 7%, kilka razy w roku – 35%, kilka razy w miesiącu – 43%, kilka razy w tygodniu – 11%, piję codziennie – 4%.

Kolejno zapytano uczniów o to, w jakim wieku po raz pierwszy pili alkohol.

Odpowiedź	%	Liczba
poniżej 10 lat	6%	14
10-12 lat	6%	15
13-15 lat	36%	89
powyżej 15 lat	52%	127

Tabela 99. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakim wieku po raz pierwszy piłeś/-aś alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Dane wskazują, że osoby, które sięgały po alkohol piły go w wieku: poniżej 10 lat – 6%, 10-12 lat – 6%, 13-15 lat – 36%, powyżej 15 lat – 52%.

Uszczegółowiając temat zapytano uczniów o to, czy rodzice wiedzieli o tym, że pili alkohol.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	47%	115
nie	30%	74
nie wiem	23%	56

Tabela 100. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli zdarzyło Ci się pić alkohol, to czy rodzice o tym wiedzieli?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Na postawione pytanie respondenci udzielili następujących odpowiedzi: tak – 47%, nie – 30%, nie wiem – 23%.

Kolejno zapytano ankietowanych o rodzaj alkoholu, jaki najczęściej pili.

Odpowiedź	%	Liczba
piwo	59%	144
wódka	21%	51
wino/szampan	16%	39
inne	4%	11

Tabela 101. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli piłeś/-aś, to jaki to najczęściej był alkohol?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że piły alkohol).

Zebrane dane pokazują, że osoby, które sięgały po alkohol piły: piwo – 59%, wódkę – 21%, wino/szampan – 16%, inne alkohole – 4% i tu pojawiły się takie jak: whisky, bimber, denaturat.

Następnym pytaniem, jakie wystąpiło w kwestionariuszu ankiety było: „Jeżeli piłeś/-aś alkohol, to gdzie?”.

Odpowiedź	%	Liczba
w domu	48%	118
u koleżanki/kolegi	76%	185
na terenie szkoły	9%	23
podczas wycieczek szkolnych	9%	23
w innym miejscu	20%	48

Tabela 102. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jeżeli piłeś/-aś alkohol, to gdzie?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 245 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zebrane dane pokazują, że ankietowani udzielili następujących odpowiedzi: w domu – 48%, u koleżanki/kolegi – 76%, na terenie szkoły – 9%, podczas wycieczek szkolnych – 9%, w innym miejscu – 20% i tu odnotowano: w lesie, podczas imprez, na mieście, w parku miejskim.

Kolejno zaprezentowane zostały opinie uczniów na temat tego, czy łatwo zdobyć alkohol w miejscu ich zamieszkania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	63%	187
nie, trudno	10%	30
nie wiem	27%	82

Tabela 103. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy łatwo jest zdobyć alkohol w miejscu Twojego zamieszkania”.

W toku ankietowania pojawiły się następujące odpowiedzi: tak, łatwo – według 63% uczniów, nie, trudno – według 10%, nie wiem – według 27%.

Następnie postawiono uczniom pytanie o treści: „W jaki sposób młodzież w Twojej okolicy może zdobyć alkohol?”.

Odpowiedź	%	Liczba
prosząc o zakup starszych kolegów	73%	219
prosząc o zakup obcych ludzi pod sklepem	46%	137
kupując samemu	58%	173
podkradając rodzicom w domu	20%	61
w inny sposób	2%	7
nie wiem	15%	45

Tabela 104. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jaki sposób młodzież w Twojej okolicy może zdobyć alkohol?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zdaniem badanych młodzież w ich okolicy może zdobyć alkohol korzystając z następujących sposobów: prosząc o zakup starszych kolegów – 73% wszystkich odpowiedzi, prosząc o zakup obcych ludzi pod sklepem – 46%, kupując samemu – 58%, podkradając rodzicom w domu – 20%. Wśród innych propozycji 2% badanych wskazało: produkując alkohol w domu lub świadcząc usługi seksualne, a 15% uczniów wskazało, że nie wie.

Kolejno zwrócono się do badanych o opinię na temat tego, czy okazjonalne spożywanie alkoholu może uzależnić.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	15%	46
nie	70%	209
nie wiem	15%	44

Tabela 105. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że okazjonalne spożywanie alkoholu (np. podczas różnych uroczystości) może uzależnić?”.

Ankietowani udzielili następujących odpowiedzi: tak – 15% uczniów, nie – 70%, nie wiem – 15%.

Kolejno zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek zażywali narkotyki.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	15%	46
nie	85%	253

Tabela 106. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zażywałeś/-aś narkotyki?”.

Udzielone odpowiedzi wskazują, iż 15% badanych zażywało narkotyki, natomiast pozostałe 85% nie.

Kontynuując badanie służące poznaniu opinii uczniów postawiono pytanie: „Określ, czy narkotyki są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	23%	69
nie, trudno	15%	44
nie wiem	62%	186

Tabela 107. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy narkotyki są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Zdaniem 23% uczniów narkotyki są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnie stwierdziło 15%, a pozostałe 62% nie miało zdania w tej kwestii.

Pogłębiając ankietowanie w zakresie używek przed badanymi postawiono pytanie o treści: „Jak myślisz, czy można bezpiecznie używać narkotyków?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	25%	74
nie	57%	169
nie wiem	18%	56

Tabela 108. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, czy można bezpiecznie używać narkotyków?”.

Uczniowie udzielili następujących odpowiedzi: tak – 25%, nie – 57%, nie wiem – 18%.

Następnym zagadnieniem podjętym w ankiecie był temat substancji narkotycznych, jakie znane są odpowiadającym.

Odpowiedź	%	Liczba
marihuana	93%	278
kokaina	86%	257
LSD	79%	236
amfetamina	89%	266
o żadnych	8%	25
o innych	8%	25

Tabela 109. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „O jakich rodzajach narkotyków słyszałeś/-aś?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Ankietowani wskazali na znajomość następujących substancji: marihuana – 93%, kokaina – 86%, LSD – 79%, amfetamina – 89%, żadne – 8%, inne – 8% i tu wskazano odpowiedzi takie jak: ecstasy, meskalina, grzyby halucynogenne, haszysz, heroina, dopalacze (kokolino, „cząstka boga”, mefedron), heroina, tabaka, opium, morfina, metamfetamina, leki psychotropowe.

Kontynuując badanie poproszono uczniów o określenie, czy ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	39%	118
nie	29%	86
nie wiem	32%	95

Tabela 110. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy ktoś w Twoim otoczeniu zażywa narkotyki?”.

39% uczniów zadeklarowało, że ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki, przeciwnego zdania było 29%, a pozostałe 32% stwierdziło, że nie wie.

Kolejno zapytano badanych o to, czy kiedykolwiek zażywali dopalacze.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	5%	15
nie	95%	248

Tabela 111. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zażywałeś/-aś dopalacze?”.

Wyniki wskazują, iż 5% ankietowanych zażywało dopalacze, z kolei przeciwne stanowisko wyraziło 95% badanych.

Następnym pytaniem skierowanym do badanych było: „Określ, czy dopalacze są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	11%	32
nie, trudno	17%	52
nie wiem	72%	215

Tabela 112. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy dopalacze są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Na postawione pytanie 11% uczniów odpowiedziało tak, łatwo, 17% – nie, trudno, a 72% nie miało zdania w podjętej kwestii.

Kolejne pytanie brzmiało: „Czy znasz miejsca w których można kupić dopalacze?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	11%	33
nie	89%	266

Tabela 113. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy znasz miejsca w których można kupić dopalacze?”.

11% uczniów zaznaczyło odpowiedź twierdzącą, co oznacza, że znają miejsca w których można kupić dopalacze, natomiast przeciwnego zdania było pozostałe 89% badanych, którzy zaznaczyli odpowiedź przeczącą.

Kontynuując temat używek zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek palili papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	57%	171
nie	43%	128

Tabela 114. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek paliłeś/-aś papierosy?”.

Wyniki pokazują, iż 57% ankietowanych paliło papierosy, a 43% – nie paliło.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z częstotliwością palenia papierosów.

Odpowiedź	%	Liczba
jeden raz	17%	29
kilka razy w roku	32%	54
kilka razy w miesiącu	11%	19
kilka razy w tygodniu	14%	24
palę codziennie	26%	45

Tabela 115. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Wskaż, ile razy zdarzyło Ci się palić papierosy” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 171 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że paliły papierosy).

Na postawione pytanie badani odpowiedzieli: jeden raz – 17%, kilka razy w roku – 32%, kilka razy w miesiącu – 11%, kilka razy w tygodniu – 14%, palę codziennie – 26%.

Kolejno zapytano uczniów o to, w jakim wieku po raz pierwszy palili papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
poniżej 10 lat	6%	10
10-12 lat	13%	23
13-15 lat	33%	56
powyżej 15 lat	48%	82

Tabela 116. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakim wieku po raz pierwszy paliłeś/-aś papierosy?” (liczba odpowiedzi stanowi łącznie 171 (100%) ze względu na udział wyłącznie tych osób, które zadeklarowały, że paliły papierosy).

Rozkład odpowiedzi wskazuje, że badane osoby sięgały po papierosy w wieku: poniżej 10 lat – 6%, 10-12 lat – 13%, 13-15 lat – 33%, powyżej 15 lat – 48%.

Kontynuując badanie poproszono uczniów o określenie, czy papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak, łatwo	76%	226
nie, trudno	6%	19
nie wiem	18%	54

Tabela 117. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Określ, czy papierosy są łatwo dostępne w miejscu Twojego zamieszkania”.

Zdaniem 76% uczniów papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, przeciwnie stwierdziło 6%, a pozostałe 18% nie miało zdania w tej kwestii.

Następne pytanie brzmiało: „Jak myślisz, czy papieros elektroniczny jest zdrowy?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	23%	70
nie	56%	167
nie wiem	21%	62

Tabela 118. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, czy papieros elektroniczny jest zdrowy?”.

23% uczniów wskazało odpowiedź twierdzącą, co oznacza, iż ich zdaniem e-papieros jest zdrowy, natomiast 56% uważa przeciwnie, a pozostałe 21% stwierdziło, że nie wie.

Kolejne pytanie z tego zakresu dotyczyło tego, kto rozmawiał z uczniami na temat działania używek takich jak: alkohol, narkotyki, dopalacze czy papierosy.

Odpowiedź	%	Liczba
rodzice	61%	183
nauczyciele	69%	206
pedagog/psycholog szkolny	49%	147
koleżanki/koledzy	34%	101
nikt	14%	43
ktoś inny	6%	19

Tabela 119. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Kto rozmawiał z Tobą na temat działania używek takich jak: alkohol, narkotyki, dopalacze czy papierosy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych w tabeli ankietowani zaznaczyli następujące odpowiedzi: rodzice – 61% uczniów, nauczyciele – 69%, pedagog/psycholog szkolny – 49%, koleżanki/koledzy – 34%, nikt – 14%, ktoś inny – 6% i tu padły wskazania takie jak: policja, ksiądz, ratownik, lekarz, brat, rodzina.

Kolejno uczniowie zostali zapytani o to, czy stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	87%	260
nie	7%	21
nie wiem	6%	18

Tabela 120. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania?”.

87% uczniów odpowiedziało tak, 7% – nie, a pozostałe 6% nie miało zdania w podjętej kwestii.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię związaną z problematyką przemocy, a dokładnie o to, jakie według nich są jej przejawy.

Odpowiedź	%	Liczba
grożenie/ straszenie	82%	246
wyzywanie	69%	205
bicie przedmiotami	83%	249
kopanie	84%	252
zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy	73%	217
dotykanie wbrew woli	72%	214
kradzież	56%	168
wysyłanie obraźliwych wiadomości	55%	165
podszycanie się w Internecie pod inną osobę	42%	126
krytykowanie wyglądu	46%	139
okazywanie braku szacunku	51%	152
nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje	28%	85
żadne z powyższych	7%	21
inne	1%	3

Tabela 121. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, które z wymienionych zachowań są przejawami przemocy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Uczniowie na postawione pytanie udzielali zwykle więcej niż jednej odpowiedzi, a ich rozkład był następujący: groźenie/straszenie – 82%, wyzywanie – 69%, bicie przedmiotami – 83%, kopanie – 84%, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy – 73%, dotykanie wbrew woli – 72%, kradzież – 56%, wysyłanie obraźliwych wiadomości – 55%, podszywanie się w Internecie pod inną osobę – 42%, krytykowanie wyglądu – 46%, okazywanie braku szacunku – 51%, nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje – 28%, żadne z powyższych – 7%, inne – 1% i tu odnotowano: zabieranie kanapek, fałszywe wypowiedzi, prześladowanie kogoś.

Kolejno zaprezentowane zostały opinie uczniów na temat tego, gdzie miała miejsce zaobserwowana przez nich przemoc.

Odpowiedź	%	Liczba
w domu	47%	140
na terenie szkoły	26%	78
w Internecie	20%	61
na ulicy	35%	106
w innych miejscach	10%	29
nie zaobserwowałem/-am nigdzie zjawiska przemocy	30%	89

Tabela 122. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakich miejscach najczęściej dochodzi do przemocy?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

W toku ankietowania pojawiły się następujące odpowiedzi: w domu – według 47% uczniów, na terenie szkoły – według 26%, w Internecie – według 20%, na ulicy – według 35%, w innych miejscach takich jak: więzienie, bar, ulica, plac Staffa, stadion, sklep, domu innych ludzi, poza domem, wszędzie – łącznie 10%.

Kolejno zapytano badanych o to, czy wobec nich kiedykolwiek stosowano przemoc.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	35%	105
nie	54%	161
nie wiem	11%	33

Tabela 123. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek stosowano wobec Ciebie przemoc?”.

Wyniki wskazują, iż 35% spośród ankietowanych uczniów stwierdziło, że doświadczyli przemocy, z kolei przeciwne stanowisko wyraziło 54% badanych, a 11% nie miało zdania.

Kontynuując temat przemocy zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek uczestniczyli w bójkę z rówieśnikami, którą sami sprowokowali.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	22%	66
nie	78%	233

Tabela 124. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uczestniczyłeś/-aś w bójkę z rówieśnikami, gdzie byłeś/-aś osobą prowokującą awanturę?”

Wyniki pokazują, iż 22% ankietowanych odpowiedziało twierdząco na postawione pytanie, a pozostałe 78% przecząco.

Kolejno postawiono przed ankietowanymi następujące pytanie: „Czy byłeś/-aś prześladowany/-a albo znęcały się nad Tobą w szkole lub na podwórku osoby zdecydowanie silniejsze od Ciebie, gdzie z góry było wiadomo, że nie będziesz w stanie się bronić?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	24%	73
nie	76%	226

Tabela 125. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy byłeś/-aś prześladowany/-a albo znęcały się nad Tobą w szkole lub na podwórku osoby zdecydowanie silniejsze od Ciebie, gdzie z góry było wiadomo, że nie będziesz w stanie się bronić?”.

Wyniki pokazują, iż 24% ankietowanych odpowiedziało, że było prześladowanych, a pozostałe 76% wskazało, że nie.

Kolejno zapytano uczniów o kwestię odwrotną, mianowicie, o to, prześladowali lub znęcali się w szkole lub na podwórku nad kimś zdecydowanie słabszym od siebie, gdzie z góry było wiadomo, że nie będzie w stanie się obronić.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	9%	25
nie	91%	272

Tabela 126. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Ty prześladowałeś/-aś albo znęcałeś/-as się w szkole lub na podwórku nad kimś zdecydowanie słabszym od Ciebie, gdzie z góry było wiadomo, że nie będzie w stanie się obronić?”.

9% uczniów wskazało, iż prześladowało lub znęcało się nad innymi, natomiast pozostali uczniowie, czyli 91% badanych, zadeklarowało, że nie przejawiało takich zachowań.

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy kiedykolwiek byli zmuszani przez rówieśników do robienia czegoś, czego nie chcieli robić.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	21%	64
nie	79%	235

Tabela 127. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek byłeś/-aś zmuszany/-a przez rówieśników do robienia czegoś, czego nie chciałeś/-aś robić?”.

Zebrane dane pokazują, że 21% wskazało, iż byli przez rówieśników zmuszani do robienia czegoś, czego nie chcieli robić, natomiast pozostali – 79% – wskazali odmienne stanowisko.

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy kiedykolwiek zostali napadnięci i okradzeni w szkole.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	12%	37
nie	88%	262

Tabela 128. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek zostałeś/-aś napadnięty/-a i okradziony/-a w szkole?”

12% badanych uczniów odpowiedziało, że zostali napadnięci i okradzeni w szkole, pozostałych 88% nie spotkała taka sytuacja.

Po zidentyfikowaniu opinii badanych na temat używek, agresji i przemocy, kolejno podjęto problematykę dotyczącą korzystania z Internetu, gier i cyberprzemocy. Pierwszym pytaniem z tego zakresu było: „Ile czasu dziennie spędzasz przed komputerem/tabletem/smartfonem w dni powszednie (nie w weekend)?”.

Odpowiedź	%	Liczba
w ogóle nie korzystam z tych urządzeń	6%	18
godzinę lub krócej	11%	33
ok. 2-3 godziny	31%	94
więcej niż 3 godziny	52%	154

Tabela 129. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Ile czasu dziennie spędzasz przed komputerem/tabletem/smartfonem w dni powszednie (nie w weekend)?”.

Analizując powyższy rozkład odpowiedzi dostrzega się, iż 6% zadeklarowało, że w ogóle nie korzysta z komputera/tabletu/smartfona, 11% spędza przed tymi urządzeniami godzinę lub krócej, 31% – ok. 2-3 godziny dziennie, a 52% – więcej niż 3 godziny.

Następnie zapytano uczniów o to, czy według nich Internet to bezpieczne miejsce.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	31%	92
nie	48%	144
nie wiem	21%	63

Tabela 130. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy według Ciebie Internet to bezpieczne miejsce?”

Zgodnie z rozkładem ok. 1/3 ankietowanych stwierdziła, że Internet to bezpieczne miejsce, przeciwnego zdania było 48% badanych, z kolei 21% oznajmiło, że nie ma stanowiska w badanej kwestii (odpowiedź: nie wiem).

W toku dalszego ankietowania zapytano uczniów o to, czy w Internecie można popełnić przestępstwo.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	88%	263
nie	7%	22
nie wiem	5%	14

Tabela 131. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że w Internecie można popełnić przestępstwo?”

Większość uczniów, a dokładnie 88% stwierdziło, że w Internecie można popełnić przestępstwo, 7% uznało, że nie, a 5%, że nie wie.

Następne pytanie z jakim spotkali się ankietowani brzmiało: „Jak myślisz, które z poniższych zasad należy zastosować korzystając z Internetu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
nie ufać poznanym w sieci osobom	78%	232
nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie	60%	179
nie podawać swojego adresu/telefonu	81%	241
używać programów antywirusowych	71%	213
żadna z powyższych	8%	23
inne	4%	11

Tabela 132. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak myślisz, które z poniższych zasad należy zastosować korzystając z Internetu?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Badani uczniowie stwierdzili, iż korzystając z Internetu należy zastosować następujące zasady: nie ufać poznanym w sieci osobom – 78%, nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie – 60%, nie podawać swojego adresu/telefonu – 81%, używać programów antywirusowych – 71%. Nieliczni (8%) spośród odpowiadających uznali, iż nie należy stosować żadnej z powyższych zasad, a część uczniów wskazała na inne, takie jak np. czytać regulaminy stron, nie wysyłać innym swoich zdjęć, nie tworzyć konta na facebooku.

Następnie zapytano uczniów o to, czy zauważyli u siebie określone zachowania lub stany wskazane w poniższym zestawieniu.

Odpowiedź	%	Liczba
silną potrzebę korzystania z Internetu	21%	63
utratę kontroli nad ilością czasu spędzanego w Internecie	18%	54
spędzanie coraz większej ilości czasu w Internecie	21%	63
zaniedbywanie dotychczasowych zainteresowań na rzecz Internetu	15%	46
szkodliwe następstwa mające związek ze spędzaniem czasu w Internecie (np. zaniedbanie snu, lekcji, obowiązków)	18%	54
żadne z powyższych	55%	164
inne	1%	4

Tabela 133. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w ciągu ostatniego roku zauważyłeś/-aś u siebie...?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, 21% uczniów w ciągu ostatniego roku zauważyło u siebie silną potrzebę korzystania z Internetu, 18% – utratę kontroli nad ilością czasu spędzanego w Internecie, 21% – spędzanie coraz większej ilości czasu w Internecie, 15% – zaniedbywanie dotychczasowych zainteresowań na rzecz Internetu, 15% – szkodliwe następstwa mające związek ze spędzaniem czasu w Internecie (np. zaniedbanie snu, lekcji, obowiązków). Ponad połowa, a dokładnie 55% badanych zaznaczyło, że nie dostrzega u siebie żadnego z powyższych zachowań czy stanów, a 1% wskazał na inne, takie jak: depresja i lekceważenie znajomych.

Następnie zapytano uczniów, jakie – ich zdaniem – są konsekwencje nadużywania Internetu.

Odpowiedź	%	Liczba
osłabienie relacji z ludźmi	59%	176
konflikty z rodzicami	52%	154
zaniedbywanie obowiązków szkolnych	68%	202
pogorszenie ocen szkolnych	59%	175
utrata dotychczasowych zainteresowań	46%	137
trudności w odróżnianiu tego, co realne, od tego, co wirtualne	37%	111
problemy z koncentracją uwagi	51%	152
problemy ze wzrokiem	61%	182
żadne z powyższych	10%	29
inne	1%	4

Tabela 134. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jakie według Ciebie są konsekwencje nadużywania Internetu?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zdaniem badanych uczniów konsekwencje nadużywania Internetu to: osłabienie relacji z ludźmi i pogorszenie ocen szkolnych (po 59% odpowiedzi), konflikty z rodzicami (po 52%), zaniedbywanie obowiązków szkolnych (68%), utrata dotychczasowych zainteresowań (46%), trudności w odróżnianiu tego, co realne, od tego, co wirtualne (37%), problemy z koncentracją uwagi (51%), problemy ze wzrokiem (61%). Żadnej z powyższych odpowiedzi nie wskazało 10% uczniów, natomiast wśród innych konsekwencji zostały wymienione takie jak: zwiększenie rachunków za prąd, padaczka nabyta i śmierć.

Następnie zapytano uczniów o to, czy uważają, że są uzależnieni od Internetu.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	20%	60
nie	66%	198
nie mam zdania	14%	41

Tabela 135. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że jesteś uzależniony od Internetu?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi 1/5 ankietowanych stwierdziła, że jest uzależniona od Internetu, natomiast przeciwnego zdania było 66% badanych, z kolei 14% oznajmiło, że nie ma stanowiska w badanej kwestii (odpowiedź: nie wiem).

Następnie zapytano uczniów o to, czy wiedzą, czym jest cyberprzemoc, a jeśli tak, to czym. Zebrane dane zaprezentowano poniżej.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	56%	167
nie	44%	132

Tabela 136. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy wiesz czym jest cyberprzemoc, a jeśli tak to wyjaśnij czym?”.

Zgodnie z rozkładem odpowiedzi większość ankietowanych (56%) zaznaczyła, że wie czym jest cyberprzemoc i tutaj uzyskano odpowiedzi takie jak: przemoc i agresja w Internecie/sieci, zastraszanie w Internecie, hejt, znęcanie się psychiczne nad innymi, w Internecie, obraźliwe komentarze w Internecie, udostępnianie czyichś zdjęć, nękanie/groźby/znęcanie się nad innymi w Internecie, np. poprzez e-maile, fora dyskusyjne, portale społecznościowe oraz za pomocą SMS-ów, włamywanie się na cudze profile/konta, przestępstwa w Internecie, stalking, pedofilia, cyberseks, podszywanie się pod kogoś w Internecie, obrażanie w Internecie, szantaż. Pozostałe 44% uczniów wskazało, iż nie wie czym jest cyberprzemoc.

Uszczegóławiając temat dotyczący korzystania z sieci zadano uczniom pytanie o treści: „Czy korzystając z Internetu zetknąłeś/-ęłaś się ze zachowaniami takimi jak?”.

Odpowiedź	%	Liczba
publiczne obrażanie	61%	181
nękanie	37%	112
posługiwanie się cudzymi danymi/podszywanie się pod inną osobę	52%	156
rozprzestrzanie nieprawdziwych informacji	62%	186
żadne z powyższych	26%	78
inne	1%	2

Tabela 137. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy korzystając z Internetu zetknąłeś/-ęłaś się z zachowaniami takimi jak?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Badani uczniowie spotkali się z zagrożeniami takimi jak: publiczne obrażanie – 61%, nękanie – 37%, posługiwanie się cudzymi danymi/podszywanie się pod inną osobę – 52%, rozprzestrzanie nieprawdziwych informacji – 62%. Nieco ponad ¼ nie zetknęła się z wymienionymi zachowaniami, a w ostatniej kategorii (inne) 1% badanych wskazał odpowiedzi takie jak: dyskryminacja ze względu na kolor skóry lub orientację seksualną, homofobia, rasizm.

Kolejno zapytano badanych o to, czy rodzice/opiekunowie kontrolują ich działania w Internecie.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	17%	52
nie	68%	203
Nie wiem	15%	44

Tabela 138. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy rodzice/opiekunowie kontrolują to, co robisz w Internecie?”.

Wyniki wskazują, iż 17% uczniów zadeklarowało, że rodzice/opiekunowie kontrolują ich działania w i/Internecie, 68% wskazało, że nie, a 15% nie miało zdania.

Następnie zapytano badanych o to, czy zetknęli się ze zjawiskiem hazardu.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	41%	123
nie	51%	152
nie wiem	8%	24

Tabela 139. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w swoim otoczeniu spotkałeś/-aś się ze zjawiskiem hazardu?”.

Rozkład odpowiedzi wskazuje, iż 41% uczniów spotkało się ze zjawiskiem hazardu, natomiast 51% było odmiennego zdania, a pozostałe 8% stwierdziło, że nie wie.

Uszczegóławiając temat zapytano badanych o to, ich zdaniem korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	76%	228
nie	13%	40
nie wiem	10%	31

Tabela 140. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem?”.

Wyniki odzwierciedlają, iż 76% uczniów uważa, że niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem, przeciwnego zdania jest 13%, a pozostałe 10% wskazało, że nie wie.

Uszczegóławiając temat zadano uczniom pytanie o treści: „Do kogo zwróciłbyś/-abyś się o pomoc będąc w trudnej sytuacji?”.

Odpowiedź	%	Liczba
rodziców/opiekunów	66%	196
koleżanek/kolegów	51%	153
nauczycieli	19%	56
pedagoga/psychologa szkolnego	19%	56
policji	20%	59
nikogo	18%	55
kogoś innego	6%	17

Tabela 141. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Do kogo zwróciłbyś/-abyś się o pomoc będąc w trudnej sytuacji?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 299 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Przedstawione wyniki wskazują, iż uczniowie będąc w trudnej sytuacji najchętniej zwróciliby się do: rodziców/opiekunów – 66%, koleżanek/kolegów – 51%, nauczycieli – 19%, pedagoga//psychologa szkolnego – 19%, policji – 20%, nikogo – 18%, kogoś innego – 6% i tu wymieniono: dziewczynę/chłopaka, przyjaciół, księdza, rodzeństwo, lekarza, psychiatrę, babcię oraz psychologa spoza szkoły.

Kolejnym pytaniem skierowanym do uczniów było: „Czy nauczyciele chętnie pomagają uczniom w rozwiązywaniu ich problemów?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	39%	118
tak, ale tylko czasami	42%	127
nie	18%	54

Tabela 142. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy nauczyciele chętnie pomagają uczniom w rozwiązywaniu ich problemów?”.

39% spośród wszystkich odpowiadających wskazało, iż nauczyciele chętnie pomagają uczniom w rozwiązywaniu ich problemów, 42%, zaznaczyło, że tylko czasami, a 18%, że nie.

Ostatnie pytanie zadane osobom ankietowanym brzmiało: „Czy wiesz z jakiej pomocy (np. w instytucjach, klubach, stowarzyszeniach itp.) mogą korzystać dzieci/młodzież w przypadku pojawienia się u nich jakichś problemów życiowych, a jeśli tak, to wymień z jakiej?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	12%	36
nie	88%	263

Tabela 143. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy wiesz z jakiej pomocy (np. w instytucjach, klubach, stowarzyszeniach itp.) mogą korzystać dzieci/młodzież w przypadku pojawienia się u nich jakichś problemów życiowych, a jeśli tak, to wymień z jakiej?”.

Wyniki przedstawiają się następująco: 12% wie z jakiej pomocy skorzystać i wskazano tu na: telefon zaufania, poradnie psychologiczne, psychiatra, psycholog, pedagog, rodzice, rodzeństwo, specjaliści, policja, nauczyciele, koledzy. Pozostałe 88% nie wie z jakiej pomocy można skorzystać.

V. BADANIA WSRÓD SPRZEDAWCÓW

5.1. Analiza zebranych wyników

Kwestionariusz ankiety dla sprzedawców, podobnie jak w przypadku tego dla mieszkańców czy uczniów rozpoczął się od pytań metryczkowych, które dotyczyły kategorii takich jak płeć i wiek. Tabela 73 przedstawia rozkład osób badanych ze względu na płeć, z kolei Tabela 74 – na wiek.

Odpowiedź	%	Liczba
kobieta	97%	29
mężczyzna	3%	1

Tabela 144. Rozkład osób badanych ze względu na płeć.

W badaniu wzięło udział 30 sprzedawców wśród których większość stanowiły kobiety – 97%, natomiast mniejszość mężczyźni – 3%.

Odpowiedź	%	Liczba
18-30 lat	10%	3
31-40 lat	47%	14
41-50 lat	40%	12
51-60 lat	3%	1
powyżej 60 lat	0%	0

Tabela 145. Rozkład osób badanych ze względu na wiek.

Dane wskazują na to, iż grupa sprzedawców w wieku 18-30 lat stanowiła 10% badanych, kolejno 31-40 lat – 47%, 41-50 lat – 40% i 51-60 lat – 3%. Wśród odpowiadających nie było osób powyżej 60 lat.

Badanie opinii sprzedawców rozpoczęło od pytania: „Jak często Pana/i zdaniem społeczeństwo w Pana/i okolicy pije alkohol?”.

Odpowiedź	%	Liczba
sporadycznie	13%	4
okazjonalnie	50%	15
nałogowo	37%	11

Tabela 146. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak często Pana/i zdaniem społeczeństwo w Pana/i okolicy pije alkohol?”.

Analizując powyższą tabelę dostrzega się, iż 13% badanych uważa, że społeczeństwo pije alkohol sporadycznie, 50% – okazjonalnie, a 37% – nałogowo.

Kolejno zapytano ankietowanych o kwestię związaną ze sposobem konsumpcji alkoholu, a konkretnie o to, czy osoby dorosłe potrafią go kulturalnie spożywać.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	27%	8
raczej tak	40%	12
nie mam zdania	13%	4
raczej nie	13%	4
nie	7%	2

Tabela 147. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy według Pana/i dorosłe osoby potrafią kulturalnie spożywać alkohol?”.

Na pytanie: „Czy według Pana/i dorosłe osoby potrafią kulturalnie spożywać alkohol?” sprzedawcy udzielili następujących odpowiedzi: tak – 27%, raczej tak – 40%, nie mam zdania – 13%, raczej nie – również 13%, nie – 7%.

Chcąc uszczegółowić temat kolejno zapytano sprzedawców o to, jak często o alkohol proszą osoby niepełnoletnie.

Odpowiedź	%	Liczba
codziennie	3%	1
kilka razy w tygodniu	20%	6
kilka razy w miesiącu	17%	5
kilka razy w roku	37%	11
nigdy	23%	7

Tabela 148. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak często o alkohol proszą osoby niepełnoletnie?”.

Zdaniem sprzedawców osoby niepełnoletnie proszą o alkohol: codziennie – według 3% badanych, kilka razy w tygodniu – według 20% badanych, kilka razy w miesiącu – według 17%, kilka razy w roku – według 37%, nigdy – według 23%.

Następnie zapytano ankietowanych o to, jak postępują w przypadku próby zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią.

Odpowiedź	%	Liczba
pytam tylko o jej wiek	7%	2
proszę o dokument potwierdzający wiek	90%	27
informuję, że osobom niepełnoletnim alkoholu nie sprzedaję	33%	10
ostrzegam, że wezwę Policję	3%	1
inaczej	3%	1

Tabela 149. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak postępuje Pan/i w przypadku próby zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 30 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Zebrane dane pokazują, że 7% ankietowanych w przypadku próby zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią pyta tylko o jej wiek, 90% prosi o dokument potwierdzający wiek, 33% informuje, że osobom niepełnoletnim alkoholu nie sprzedaje, 3% ostrzega, że wezwie Policję. Jeden sprzedawca wskazał, że nie spotkał się z podobną sytuacją w swoim lokalu/sklepie.

Kolejne pytanie, jakie wystąpiło w kwestionariuszu ankiety brzmiało: „Jaki był wiek najmłodszego klienta, który prosił o sprzedaż alkoholu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
poniżej 12 lat	0%	0
12-13 lat	13%	4
14-15 lat	17%	5
16-17 lat	33%	10
trudno powiedzieć	17%	5
nie trafiłem/-am na niepełnoletniego klienta	20%	6

Tabela 150. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaki był wiek najmłodszego klienta, który prosił o sprzedaż alkoholu?”.

Dane przedstawione w Tabeli 79 pokazują rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące wieku klientów wyglądających na niepełnoletnich i próbujących zakupić alkohol. Zebrane wyniki pokazują, iż 13% zaznaczyło, że był to klient w wieku 12-13 lat, 17% w wieku 14-15 lat, 33% w wieku 16-17 lat, 17% trudno było wskazać ów wiek, a pozostali sprzedawcy, czyli 20%, zadeklarowali, że nie trafili na niepełnoletniego klienta. Nikt nie wskazał na przedział wiekowy poniżej 12 lat.

W Tabeli 80 zaprezentowane zostały opinie sprzedawców na temat nadużywania alkoholu przez młodzież.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	27%	8
raczej tak	43%	13
nie mam zdania	10%	3
raczej nie	20%	6
nie	0%	0

Tabela 151. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy według Pana/i młodzież nadużywa alkoholu?”.

W toku zbierania opinii na temat tego, czy młodzież nadużywa alkoholu, pojawiały się następujące odpowiedzi: tak – według 27% badanych, raczej tak – według 43%, nie mam zdania

– według 10%, raczej nie – według 20%. Żaden ze sprzedawców nie wskazał, że młodzież nie nadużywa alkoholu (0%).

Następnie zwrócono się do badanych z prośbą o odpowiedź na pytanie: „Czy zdarza się, że osoba dorosła wysyła dziecko (osobę wyglądającą na mniej niż 18 lat) po zakup alkoholu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	27%	8
nie	73%	22

Tabela 152. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zdarza się, że osoba dorosła wysyła dziecko (osobę wyglądającą na mniej niż 18 lat) po zakup alkoholu?”.

Zgodnie z zaprezentowanym rozkładem odpowiedzi 27% ankietowanych dostrzegło, że osoba dorosła wysyłała dziecko po zakup alkoholu, a przeciwnie stwierdziło 73%.

Kolejne pytanie z jakim zetknęli się badani brzmiało: „Czy zdarza się, że ktoś z osób dorosłych (klientów) podejmuje interwencję w sprawie weryfikacji wieku kupujących alkohol młodych ludzi?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	27%	8
nie	73%	22

Tabela 153. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zdarza się, że ktoś z osób dorosłych (klientów) podejmuje interwencję w sprawie weryfikacji wieku kupujących alkohol młodych ludzi?”.

Wyniki wskazują, iż 27% odpowiedziało twierdząco na postawione pytanie, co oznacza, że zdarza się, by ktoś z osób dorosłych (klientów) podejmował interwencję w sprawie weryfikacji wieku kupujących alkohol młodych ludzi. Przeciwnie zdanie wyraziło pozostałe 73% sprzedawców.

Pytaniem, które zadano sprzedawcom w dalszym ankietowaniu było: „Czy uważa Pan/i, że piwo mogłoby być sprzedawane osobom poniżej 18 roku życia?”.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	4%	1
raczej tak	4%	1
nie mam zdania	4%	1
raczej nie	18%	5
nie	70%	20

Tabela 154. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pan/i, że piwo mogłoby być sprzedawane osobom poniżej 18 roku życia?”.

4% sprzedawców wskazało odpowiedź tak, również 4% – raczej tak, kolejne 4% – nie mam zdania, 18% – raczej nie, a najwięcej, bo 70% – nie, co odzwierciedla, że według nich piwo nie powinno być sprzedawane osobom poniżej 18 roku życia.

Tabela 84 prezentuje odpowiedzi na pytanie: „Czy w Pana/i sklepie/lokalu widnieje tabliczka informująca klientów o...?”

Odpowiedź	%	Liczba
szkodliwości alkoholu	62%	18
zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia	100%	30
zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym	83%	24
zakazie sprzedaży alkoholu na kredyt bądź pod zastaw	48%	14
nie widnieje żadna z powyższych tabliczek	0%	0

Tabela 155. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w Pana/i sklepie/lokalu widnieje tabliczka informująca klientów o...?” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 30 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

62% ankietowanych zadeklarowało, że w ich sklepie/lokalu widnieje tabliczka informująca klientów o szkodliwości alkoholu, wszyscy, czyli 100%, o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia oraz zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, 83% o zakazie sprzedaży alkoholu na kredyt bądź pod zastaw. Nie odnotowano odpowiedzi wskazujących na brak jakiegokolwiek tabliczki o powyższej treści.

Kolejno zapytano badanych sprzedawców czy ich zdaniem alkohol jest łatwo dostępny dla osób niepełnoletnich.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	14%	5
raczej tak	34%	10
nie mam zdania	10%	3
raczej nie	21%	6
nie	21%	6

Tabela 156. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy alkohol jest łatwo dostępny dla osób niepełnoletnich?”.

Udzielając odpowiedzi na pytanie: „Czy alkohol jest łatwo dostępny dla osób niepełnoletnich?” odpowiedzi tak udzieliło 14%, raczej tak – 34%, nie mam zdania – 10%, raczej nie – 21%, nie – 21%.

Następnie zapytano osoby ankietowane, czy w ich subiektywnej opinii przestrzegają prawa w zakresie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i zapobieganiu alkoholizmowi.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	90%	27
raczej tak	10%	3
nie mam zdania	0%	0
raczej nie	0%	0
nie	0%	0

Tabela 157. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy sądzi Pan/i, że przestrzega prawa w zakresie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i zapobieganiu alkoholizmowi?”.

90% badanych sprzedawców wypowiadając się na temat tego, czy przestrzega prawa w zakresie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zadeklarowała, że tak, a 10%, że raczej tak. Nikt nie wskazał na pozostałe odpowiedzi (nie mam zdania, raczej nie i nie (0%)).

Kolejne pytanie zadane ankietowanym dotyczyło postrzegania przez nich polityki sprzedaży alkoholu w najbliższym otoczeniu.

Odpowiedź	%	Liczba
tak	32%	10
raczej tak	43%	13
nie mam zdania	17%	5
raczej nie	4%	1
nie	4%	1

Tabela 158. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pan/i, że inni sprzedawcy w najbliższym otoczeniu (miejscowości) przestrzegają zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim?”.

Na pytanie: „Czy uważa Pan/i, że inni sprzedawcy w najbliższym otoczeniu (miejscowości) przestrzegają zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim?” uzyskano następujące odpowiedzi: tak – 32%, raczej tak – 43%, nie mam zdania – 17%, raczej nie – 4% i nie – również 4%.

Kolejno zadano pytanie otwarte o treści: „Jak Pan/i sądzi, dlaczego osoby niepełnoletnie nie powinny korzystać z używek?” i otrzymano kilka różnych odpowiedzi, które przyporządkowano do kategorii takich jak: szkodliwość dla zdrowia, przyczyna agresji, chorób oraz zmian w zachowaniu, młody wiek, niebezpieczeństwo uzależnienia.

Następnie zapytano sprzedawców „Czym według Pana/i są uzależnienia?” i tu pojawiły się odpowiedzi: silna potrzeba zażycia jakiejś substancji lub wykonania jakiejś czynności, coś złego, coś, co niszczy rodzinę.

W dalszym ankietowaniu sprzedawcy zetknęli się z pytaniem: „Kto według Pana/i odpowiada za wychowanie młodego pokolenia w zakresie zapobiegania uzależnieniom od alkoholu?”.

Odpowiedź	%	Liczba
sprzedawcy	18%	5
rodzice	96%	27
szkoła/nauczyciele	32%	9
władze samorządowe	11%	3
inni	4%	1

Tabela 159. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Kto według Pana/i odpowiada za wychowanie młodego pokolenia w zakresie zapobiegania uzależnieniom od alkoholu” (liczba odpowiedzi nie stanowi łącznie 30 (100%) ze względu na wielokrotność wyboru).

Wyniki pokazują, iż 18% badanych uważa, że za wychowanie młodego pokolenia w zakresie zapobiegania uzależnieniom od alkoholu odpowiadają sprzedawcy, 96% – rodzice, 32% – szkoła/nauczyciele, 11% – władze samorządowe, 4% – koledzy i otoczenie.

Ostatnie pytanie postawione sprzedawcom brzmiało: „Jakie działania należałoby podjąć, by zapobiegać alkoholizowaniu się dzieci i młodzieży w Pana/i najbliższym otoczeniu (miejscowości)?” i otrzymano następujące odpowiedzi: kontrola rodziców, zakaz alkoholu do 30 roku życia, edukacja i rozmowy na temat konsekwencji picia, przestrzeganie zakazu sprzedaży dzieciom.

VI. PODSUMOWANIE

6.1. Konkluzja z badań

Przeprowadzona diagnoza problemów społecznych umożliwiła przedstawienie opinii dorosłych mieszkańców i uczniów na tematy dotyczące zagadnień takich jak: używki (alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze), przemoc, sytuacja społeczno-zawodowa, bezrobocie, wykluczenie społeczne, a także sprzedawców alkoholu w zakresie zagadnień związanych z jego konsumpcją.

We wnioskach z przeprowadzonych badań można wyróżnić zasadnicze obszary do rozwoju, czyli kwestie wymagające szczególnej uwagi ze strony władz samorządowych.

Zaprezentowane wyniki mogą być postrzegane wyłącznie jako tendencja statystyczna. Aby dokonać dokładniejszych analiz problematyka wymaga badań prowadzonych na większych próbach i regularnie powtarzanych.

6.1.1. Mieszkańcy

W badaniu wzięło udział 150 dorosłych mieszkańców, zarówno kobiety, jak i mężczyźni w wieku od 18 do powyżej 60 roku życia.

- Mieszkańcy gminy za używki uznają przede wszystkim alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze, stąd należy zwrócić szczególną uwagę na profilaktykę zażywania właśnie tych substancji. Najwięcej osób stwierdziło również, że ludzie sięgają po środki psychoaktywne z powodu stresu, problemów w domu lub w pracy, świętowania okazji lub bez konkretnego powodu.
- Najwięcej badanych oceniło, że społeczeństwo sięga po alkohol okazjonalnie, rzadziej nałogowo lub sporadycznie.
- Najwięcej mieszkańców gminy pije alkohol kilka razy w roku, kolejno kilka razy w miesiącu, nie pije go w ogóle lub kilka razy w tygodniu. Najczęściej spożywane są: piwo, wino, wódka i whisky.
- 58% mieszkańców zna osobę, której zdarza się wykonywać obowiązki zawodowe pod wpływem alkoholu, a 7% uważa, że nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy „na kacu”.

- 40% badanych twierdzi, że alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce. Warto tutaj wspomnieć, że piwo w powszechnej opinii właśnie tak jest traktowane, nie ma to jednak nic wspólnego z prawdą, co potwierdza Ilustracja 1 i załączony komentarz:

Ilustracja 1. Zestawienie przedstawiające identyczną ilość alkoholu w piwie, winie i wódce (źródło: www.ciazabezalkoholu.pl).

Jedna standardowa porcja alkoholu to 10g 100% alkoholu i zawiera się ona w około: 250 ml piwa (5%) lub 100 ml wina (12%) lub 30 ml wódki (40%)

Piwo, wino i wódka zawierają ten sam alkohol etylowy, tylko w różnych stężeniach. Myśląc, że pijąc kufel piwa, popełniamy „mniejsze zło” niż pijąc kieliszek wódki, jesteśmy w błędzie (różne napoje zawierają tę samą substancję chemiczną – C_2H_5OH) – opracowanie na podstawie: www.parpa.pl.

- 74% ankietowanych uważa, że alkoholizm jest dziedziczny, a 81%, że osoby z problemem alkoholowym piją codziennie.
- Zdaniem 37% mieszkańców osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol w ich miejscowości. Co więcej, 41% odpowiadających było świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości, co jest zatrważającym i wymagającym natychmiastowej interwencji faktem. Warto podkreślać lokalnej społeczności, że za wychowanie do trzeźwości odpowiada każdy z nas, tym samym naszym obowiązkiem jest zwrócenie uwagi kobiecie spodziewającej się dziecka, by zrezygnowała z napojów zawierających alkohol.
- 29% mieszkańców gminy zna kogoś, kto spożywa narkotyki, domniemywać więc można, że osoby takie żyją na terenie lokalnej społeczności, co powinno zwrócić uwagę władz na potrzebę realizacji polityki antynarkotykowej, np. poprzez prowadzenie pogadanek, rozprowadzanie materiałów edukacyjnych czy organizowanie spotkań z osobami, które były uzależnione od narkotyków.

- Ankietowani wskazali na znajomość substancji psychoaktywnych, głównie takich jak: marihuana, amfetamina, kokaina, LSD, grzyby halucynogenne i ekstazy. Ponadto 59% badanych wskazało, iż do uzależnienia mogą przyczynić się leki.
- 19% mieszkańców uznało, że posiadanie narkotyków powinno być legalne, jednocześnie zaledwie 34% uważa, że okazjonalne spożywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia, 2%, że praca pod wpływem narkotyków nie jest niczym złym, a 26%, że marihuana nie jest narkotykiem. Stanowisko takie jest podstawą do edukowania społeczeństwa w zakresie tej właśnie substancji, gdyż krąży wokół niej wiele mitów, np. że ma właściwości wyłącznie lecznicze i w żaden sposób nie powoduje uzależnienia. Jednocześnie respondenci w większości uznali, że dopalacze nie są bezpieczną alternatywą narkotyków.
- Nieco ponad ¼ ankietowanych uznała, że narkotyki są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, natomiast dopalacze zostały w ten sposób ocenione przez 15% mieszkańców.
- Mieszkańcy gminy dostrzegają przede wszystkim przejawy przemocy takie jak: bicie przedmiotami, grożenie/straszenie, wyzywanie, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy, kradzież, dotykanie wbrew woli, zmuszanie do oglądania pornografii, wysyłanie obraźliwych wiadomości, okazywanie braku szacunku, krytykowanie wyglądu, podszywanie się w Internecie pod inną osobę czy nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje, zatem przemoc kojarzy się zarówno z działaniem fizycznym, ale również psychicznym.
- 84% badanych było świadkiem przemocy, a 58% doświadczyło jej. Do przemocy najczęściej dochodzi w domu, w Internecie, w miejscach publicznych i w miejscu pracy. Ponadto 25% ankietowanych wskazało, że w ich rodzinach występuje przemoc, co bez wątplenia jest zjawiskiem poniżającym jednostkę, często naruszającym przepisy prawa, rzadko też bywa jednorazowym incydentem i zwykle staje się jednym z wielu ogniw w łańcuchu agresji, zatem mimo stosunkowo małego odsetka osób zauważających przemoc w swojej rodzinie, konieczna jest edukacja związana głównie ze sposobami radzenia sobie w sytuacjach przemocowych oraz informowanie o możliwościach szukania pomocy w lokalnych instytucjach wspierających rodzinę.
- Ze zjawiskiem hazardu spotkało się 41% ze mieszkańców gminy.

- 93% badanych wskazało, że niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem.
- 76% badanych zadeklarowało, iż wie w jaki sposób korzystać z nowoczesnych technologii, takich jak smartfon, tablet czy komputer, a 91% – że w Internecie można popełnić przestępstwo, natomiast zasady, którymi warto kierować się podczas korzystania z Internetu to głównie: nie podawanie swojego adresu/telefonu, nie ufanie poznanym w sieci osobom i nie umawianie się z nimi oraz używanie programów antywirusowych.
- Ponad 1/3 mieszkańców spotkała się ze zjawiskiem cyberprzemocy, a w celu zwiększenia bezpieczeństwa związanego z użytkowaniem Internetu należałoby: zwiększyć kontrolę osób dorosłych nad działaniami dzieci i młodzieży w sieci, zwiększyć ilość zajęć szkolnych na temat zasad bezpiecznego korzystania z Internetu, organizować spotkania z policją na temat konsekwencji działań w Internecie, wystrzyć kary prawne dla osób stosujących cyberprzemoc oraz zwiększyć ilości kampanii medialnych dotyczących bezpieczeństwa w Internecie .
- 39% osób ocenia swoje relacje rodzinne jako bardzo dobre, 55% jako średnie, a 7% jako złe, a ponad połowa ankietowanych dostrzega w swoim otoczeniu kryzys norm moralnych.
- Sytuacja zawodowa mieszkańców przedstawia się następująco: 17% – własna działalność gospodarcza, 48% – zatrudnienie na etacie/część etatu, 17% – zatrudnienie dorywcze, 5% – bezrobotny/-a, 8% – emeryt/-ka, 5% – rencista/-tka. Równocześnie 53% badanych stwierdziło, że ich sytuacja zawodowa jest satysfakcjonująca.
- Blisko połowa badanych wyraziła chęć uczestnictwa w formach doskonalenia zawodowego, takich jak: kursy z zakresu: budownictwa, fryzjerstwa, kosmetyki, florystyki, fotografii, gastronomii, obsługi komputera i kasy fiskalnej, umiejętności handlowych, nieruchomości, spawalnictwa, administracji, glazurowania, mechaniki samochodowej, obsługi maszyn stolarni, podnośników widłowych, dla kierowców i operatorów koparki. Ponadto wskazano na ogólne odpowiedzi, np.: szkolenia zwiększające zarobki czy przydatne do pracy, równocześnie również blisko połowa twierdzi, że występują trudności w znalezieniu pracy na terenie gminy.

- 32% badanych stwierdziło, że w ich rodzinach brakuje pieniędzy na bieżące potrzeby, a 65% mieszkańców uznaje, że ma stabilną sytuację życiową, co może wskazywać na zadowalający status materialny czy poziom życia tych osób.
- Ponad 1/3 mieszkańców uczestniczy w życiu społecznym gminy.
- 5% odpowiadających wskazało, iż ogólne warunki mieszkańców gminy pod kątem zanieczyszczenia środowiska są bardzo dobre, 53%, że średnie, a 42%, że złe.
- Grupy osób najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym to: osoby starsze, bezrobotni, osoby chore/niepełnosprawne, osoby z niskim wykształceniem, rodziny wielodzietne, osoby uzależnione i osoby bezdomne. Co więcej, 19% ankietowanych wskazało, że ich stosunek do osób wykluczonych społecznie jest obojętny, a 81%, że należy je traktować tak samo, jak innych.
- Respondenci wyszczególnili, że będąc w trudnej sytuacji zwróciliby się do: psychologa, rodziny/znajomych, księdza, przedstawicieli instytucji pomocowych lub do kogoś innego, natomiast część mieszkańców nie szukałaby u nikogo pomocy. Fakt ten jest przesłanką do tego, by promować funkcjonowanie różnych organizacji i informować o możliwościach pod kątem gotowości do pomocy potrzebującym. Doskonałym sposobem realizacji tego jest rozprowadzanie materiałów takich jak np. ulotki, plakaty czy broszury.

Reasumując, za najważniejsze problemy społeczne – w opinii mieszkańców – uznać należy:

- okazjonalne picie alkoholu, co powinno zwrócić uwagę władz na potrzebę realizacji polityki antyalkoholowej, np. poprzez prowadzenie pogadanek czy rozprowadzanie materiałów edukacyjnych z nakierowaniem na kreowanie prawidłowych wzorców spożywania alkoholu zgodnych z normami kulturowymi. Warto zaznaczyć też, że picie okazjonalne przez niektórych specjalistów bywa nazywane ryzykownym i może nieść ze sobą większe niebezpieczeństwo szkód niż np. picie codzienne (jedna większa dawka alkoholu pita nawet z małą częstotliwością bardziej szkodzi niż spożywanie tej samej dawki rozłożonej np. w ciągu tygodnia). Jednakże nie można tego traktować w sposób zerojedynkowy – picie okazjonalne jest zgodne ze wspomnianą kulturową normą spożywania alkoholu, o ile nie dotyczy osób, które w ogóle nie powinny po niego sięgać (kobiety w ciąży, osoby zażywające określone leki itp.),

- wykonywanie obowiązków zawodowych pod wpływem alkoholu czy przychodzenie do pracy „na kacu” (część badanych wskazała, że zna takie osoby),
- możliwość zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie na terenie zamieszkanego miejsca,
- spożywanie narkotyków i łatwy dostęp w miejscu ich zamieszkania,
- występowanie przemocy – bycie jej świadkiem lub doświadczanie jej, w tym obecność tego zjawiska w rodzinach badanych mieszkańców,
- występowanie cyberprzemocy,
- kryzys norm moralnych,
- brak środków pieniężnych na bieżące potrzeby.

Z pewnością w wyżej wymienionych sferach są największe oczekiwania badanej społeczności związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu jakości życia poprzez rozwiązywanie przedstawionych problemów. Należałoby również zwrócić większą uwagę na dostęp do placówek kulturalnych, bowiem uczestnictwo w życiu wspólnoty często jest czynnikiem chroniącym, np. przed uzależnieniami oraz sprzyja budowaniu relacji z innymi ludźmi. Wymienione przez mieszkańców spostrzeżenia powinny być potraktowane jako cenna wskazówka podczas tworzenia lokalnej profilaktyki.

6.1.2. Uczniowie – szkoła podstawowa i gimnazjum

W badaniu wzięło udział 502 uczniów wśród których dziewczęta stanowiły 55%, a chłopcy – 45% i byli to uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2, Szkoły Podstawowej nr 1 im. Tadeusza Kościuszki, Szkoły Podstawowej nr 3 im. Henryka Sienkiewicza, Szkoły Podstawowej nr 5, Szkoły Podstawowej nr 7 im. Obrońców Westerplatte, Szkoły Podstawowej nr 8 im. Stefana Żeromskiego, Szkoły Podstawowej nr 13 im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Szkoły Podstawowej nr 4, Szkoły Podstawowej nr 9 im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka, Gimnazjum nr 1, Gimnazjum nr 2 im. Powstańców Warszawy, klasy szkół podstawowych: 4, 5, 6, 7 i 8 oraz 3 gimnazjum.

- 18% uczniów piło alkohol, co jest stosunkowo poważnym problemem biorąc pod uwagę wiek badanych. Częstotliwość picia alkoholu przedstawia się u nich następująco: jeden raz – 40%, kilka razy w roku – 39%, kilka razy w miesiącu – 12%, kilka razy w tygodniu – 3%, codziennie – 6%. Uczniowie najczęściej sięgali po: piwo,

wódkę, wino/szampan i inne alkohole, a po raz pierwszy najczęściej pili w wieku: 13-15 lat, 10-12 lat i poniżej 10 lat.

- Wśród tych, którzy kiedykolwiek pili alkohol 51% zadeklarowało, że ich rodzice wiedzieli o tym, a miejsca, gdzie sięgali po alkohol to: w domu, u koleżanki/kolegi, podczas wycieczek szkolnych, na terenie szkoły czy podczas imprez. Największa część osób pijących spożywała alkohol w domu, co może wskazywać na nieoficjalną „zgodę” rodziców na takie postępowanie, warto więc prowadzić nieustanną edukację nie tylko osób niepełnoletnich, ale również dorosłych, zwłaszcza rodziców, zachęcając do konsekwentnego wychowania do abstynencji dzieci i młodzieży. Ponadto fakt, iż dzieci biorą przykład ze starszych powinien posłużyć do refleksji tychże nad własnymi zachowaniami, a także być motywacją do kształtowania właściwych postaw młodych ludzi względem używek. Wymieniono również szkołę i wycieczki szkolne jako okoliczność towarzyszącą spożywaniu alkoholu, należy więc zwrócić także uwagę nauczycieli na jeszcze skuteczniejsze działania ukierunkowane na trafną profilaktykę mającą na celu zapobieganie picciu alkoholu wśród podopiecznych. Ponadto najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarza czas wolny oraz wakacje, dlatego też osoby niepełnoletnie powinny wówczas zostać otoczone szczególną uwagą i wsparciem opiekunów.
- 18% badanych uczniów nie widzi trudności w zdobyciu napojów alkoholowych, co może być wskazówką dla władz samorządowych tworzących politykę antyalkoholową na terenie poszczególnych środowisk gminy, jak również przesłanką do nieustannego edukowania sprzedawców alkoholu i społeczności lokalnych.
- Zdaniem badanych młodzież w ich okolicy może zdobyć alkohol korzystając głównie z następujących sposobów: prosząc o zakup starszych kolegów lub obcych ludzi pod sklepem oraz podkradając rodzicom w domu lub kupując samemu. Wyszczególniono też odpowiedź wskazującą na, że osoby niepełnoletnie bez problemu mogą nabyć alkohol.
- 47% uczniów sądzi, że okazjonalne spożywanie alkoholu może uzależnić, dostrzegają oni zatem fakt niekorzystnego działania tego środka na organizm, co może oznaczać, że są świadomi zagrożeń wynikających z jego picia. Równocześnie 9% uczniów stwierdziło, że można bezpiecznie używać narkotyków.

- 2% badanych wskazało, że zażywało narkotyki, a 1% – dopalacze, zatem ryzyka zagrożenia tymi używkami nie należy traktować, jako głównego problemu dzieci i młodzieży. Niewiele, bo 2% uczniów dostęp do narkotyków, a 3% – do dopalaczy, uważa za łatwy w miejscu swojego zamieszkania.
- 7% uczniów zadeklarowało, że ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki i tyle samo zna miejsca w których można kupić dopalacze.
- 12% ankietowanych paliło papierosy, a częstotliwość palenia przedstawia się następująco: jeden raz – 32%, kilka razy w roku – 27%, kilka razy w miesiącu – 13%, kilka razy w tygodniu – 6%, codziennie – 22%, a po raz pierwszy najczęściej sięgali po papierosy w wieku: 13-15 lat, 10-12 lat i poniżej 10 lat.
- Co więcej, 43% uczniów twierdzi, że papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania. Wyniki te oscylują więc w okolicach połowy, co oznacza, że średnio co druga osoba nie dostrzega problemu w zdobyciu wspomnianych środków. Ponadto zdaniem 17% uczniów e-papieros jest zdrowy.
- W opinii badanych młodzież sięga po używki głównie z powodów takich jak: chęć zaimponowania innym, ciekawość, poszukiwanie wrażeń, problemy w domu lub w szkole, obawa przed odrzuceniem, świętowanie okazji oraz z innych powodów, np.: depresja, nuda, złe samopoczucie, złość, chęć spróbowania czegoś dla dorosłych. Wybrane osoby wskazały nie na przyczyny, ale również na cele, np. dla ułatwienia nauki i zmniejszenia zmęczenia, dla przyjemności, zmniejszenie strachu przed testami w szkole, dla zabawy.
- Na temat działania używek z uczniami rozmawiali: rodzice, nauczyciele, pedagog/psycholog szkolny, koleżanki/koledzy, ktoś inny i tu padły wskazania takie jak: policja, rodzina i rodzeństwo oraz sprzedawcy.
- Stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania według nieco ponad $\frac{3}{4}$ uczniów. Ponadto wskazali oni, że przejawami przemocy są: grożenie/straszenie, wyzywanie, bicie przedmiotami, kopanie, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy, wyzywanie, dotykanie wbrew woli, wysyłanie obraźliwych wiadomości, kradzież, krytykowanie wyglądu, okazywanie braku szacunku, podszywanie się w Internecie pod inną osobę, czy nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje.

- Ponad połowa (57%) była świadkiem przemocy, a miała ona miejsce przede wszystkim: na terenie szkoły, na ulicy, w Internecie, w domu lub w sklepie, w windzie, w filmach, na podwórku, w domu innych ludzi.
- 20% spośród ankietowanych uczniów stwierdziło, że doświadczyli przemocy, a tą, którą zaobserwowali stosowana była głównie wobec: nieznanym im osób, kolegów/koleżanek, kogoś z rodziny lub nauczycieli.
- 3% uczniów nie korzysta z nowoczesnych technologii takich jak: komputer, tablet czy smartfon, 28% spędza przed tymi urządzeniami w dni powszednie godzinę lub krócej, 38% – ok. 2-3 godziny, a 31% – więcej niż 3 godziny.
- 82% uczniów uważa, że w Internecie można popełnić przestępstwo.
- Uczniowie sądzą, że korzystając z Internetu należy się kierować następującymi zasadami: nie podawać swojego adresu/telefonu, nie ufać poznanym w sieci osobom, nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie, używać programów antywirusowych oraz nie pobierać podejrzanych plików, chronić swoje dane (np. nie podawać informacji o sobie i rodzinie), nie odbierać wiadomości od nieznanym, nie wysyłać własnych nagich zdjęć oraz zdjęć innych osób bez ich pozwolenia, zachować ostrożność podczas rozmów z nieznanymi.
- Rodzice/opiekunowie kontrolują działania w Internecie 47% ankietowanych.
- Badani uczniowie będąc w trudnej sytuacji najczęściej zwróciliby się o pomoc do: rodziców/opiekunów, nauczycieli, pedagoga/psychologa szkolnego, koleżanek/kolegów, policji.

Podsumowując, głównymi problemami wśród badanych uczniów są: spożywanie alkoholu (18%) oraz sięganie po papierosy (12%), natomiast nieznacznymi – eksperymentowanie z narkotykami czy dopalaczami. Zwrócić również należy uwagę na doświadczanie przemocy przez nieletnich, co stanowi poważny problem zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym.

W celach profilaktycznych należy angażować dzieci i młodzież w aktywności takie jak np. zajęcia warsztatowe czy prace na rzecz społeczności lokalnej. Rekomenduje się też organizację wszelkiego rodzaju pogadanek, dyskusji czy pikników, podczas których będą podejmowane zagadnienia związane z używkami czy korzystaniem z nowoczesnych technologii – z pewnością takie inicjatywy znajdą pozytywne odzwierciedlenie w rzeczywistości. Pamiętać jednak należy, że sama wiedza nie wystarczy, by ustrzec wychowanków przed niebezpieczeństwami – konieczne jest również kształtowanie umiejętności, np. w zakresie budowania poczucia własnej

wartości, funkcjonowania w grupie rówieśniczej, rozwiązywania konfliktów, asertywnego odmawiania czy współpracy zespołowej, bowiem wszystko to może być czynnikiem chroniącym np. przed tzw. pierwszym wzięciem, które to często może prowadzić do uzależnienia. Ponadto zaleca się zachęcać uczniów do proszenia o pomoc w przypadku doświadczania trudnych sytuacji, np. bycia świadkiem lub ofiarą przemocy czy dostrzeżenia niepokojących zjawisk związanych z korzystaniem z Internetu. Realizować to można poprzez rozmowy wspierające czy zajęcia integracyjne.

6.1.3. Uczniowie – szkoła ponadgimnazjalna

W badaniu wzięło udział 299 uczniów wśród których dziewczęta stanowiły 48%, a chłopcy – 52% i byli to uczniowie: I Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego, II Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza, Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika, Zespołu Szkół Transportowo-Mechatronicznych, Zespołu Szkół Samochodowo-Uługowych, Zespołu Szkół Technicznych im. Armii Krajowej, klasy: 1, 2, 3, 4.

- Zdaniem uczniów używki to: papierosy – 74% wszystkich odpowiedzi, alkohol – 66%, narkotyki – 88%, dopalacze – 85% i inne – 6%. W ostatniej kategorii badani wskazali takie jak: kawa, leki (w tym psychotropowe), opioidy, klej, wszystkie zakazane, co sprawia przyjemność, a szkodzi zdrowiu, cukier, e-papierosy, herbata, benzyna, sterydy.
- Przyczyny sięgania po używki przez młodzież to: poszukiwanie wrażeń – odpowiedź wskazana przez 80% wszystkich badanych, świętowanie okazji – 45%, chęć zaimponowania innym – 72%, ciekawość – 70%, problemy w domu lub w szkole – 56%, obawa przed odrzuceniem – 43%, inne – 2% i w tej kategorii wymieniono: namowy kolegów/koleżanek, stres, próba „oderwania się” od codzienności.
- Ze stosowaniem używek wiążą się niebezpieczeństwa takie jak: utrata kontroli nad sobą, pogorszenie zdrowia, problemy emocjonalne, konflikty z prawem, pogorszenie relacji z bliskimi, problemy finansowe, uzależnienie.
- Zdaniem badanych młodzież nie powinna korzystać z używek, bo: są niezdrowe, mogą powodować uzależnienie, negatywnie wpływają na psychikę, są drogie, policja je kontroluje, nie dają nic dobrego.
- Według ankietowanych uzależnić można się od: alkoholu, papierosów, dopalaczy, narkotyków, leków, napojów energetycznych, korzystania z Internetu, korzystania

z komputera/tabletu/smartfona, gier, uprawiania sportu, jedzenia, zakupów, pornografii oraz innych środków lub zachowań, np.: klej, praca, nauka, sterydy, muzyka, zakupy, masturbacja, niezdrowe jedzenie.

- 82% uczniów piło alkohol, co jest stosunkowo poważnym problemem biorąc pod uwagę wiek badanych. Częstotliwość picia alkoholu przedstawia się u nich następująco: jeden raz – 7%, kilka razy w roku – 35%, kilka razy w miesiącu – 43%, kilka razy w tygodniu – 11%, piję codziennie – 4%. Uczniowie najczęściej sięgali po: piwo, wódkę, wino/szampan i inne alkohole, a po raz pierwszy najczęściej pili w wieku: powyżej 15 lat, 13-15 lat, 10-12 lat i poniżej 10 lat.
- Wśród tych, którzy kiedykolwiek pili alkohol 47% zadeklarowało, że ich rodzice wiedzieli o tym, a miejsca, gdzie sięgali po alkohol to: u koleżanki/kolegi, w domu, podczas wycieczek szkolnych, na terenie szkoły czy podczas imprez. Spora część osób pijących spożywała alkohol w domu, co może wskazywać na nieoficjalną „zgodę” rodziców na takie postępowanie, warto więc prowadzić nieustanną edukację nie tylko osób niepełnoletnich, ale również dorosłych, zwłaszcza rodziców, zachęcając do konsekwentnego wychowania do abstynencji dzieci i młodzieży. Ponadto fakt, iż dzieci biorą przykład ze starszych powinien posłużyć do refleksji tychże nad własnymi zachowaniami, a także być motywacją do kształtowania właściwych postaw młodych ludzi względem używek. Wymieniono również szkołę i wycieczki szkolne jako okoliczność towarzyszącą spożywaniu alkoholu, należy więc zwrócić także uwagę nauczycieli na jeszcze skuteczniejsze działania ukierunkowane na trafną profilaktykę mającą na celu zapobieganie piciu alkoholu wśród podopiecznych. Ponadto najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarza czas wolny oraz wakacje, dlatego też osoby niepełnoletnie powinny wówczas zostać otoczone szczególną uwagą i wsparciem opiekunów.
- 63% badanych uczniów nie widzi trudności w zdobyciu napojów alkoholowych, co może być wskazówką dla władz samorządowych tworzących politykę antyalkoholową na terenie poszczególnych środowisk gminy, jak również przesłanką do nieustannego edukowania sprzedawców alkoholu i społeczności lokalnych.
- Zdaniem badanych młodzież w ich okolicy może zdobyć alkohol korzystając głównie z następujących sposobów: prosząc o zakup starszych kolegów lub obcych ludzi pod sklepem, kupując samemu, podkradając rodzicom w domu, produkując alkohol w domu lub świadcząc usługi seksualne.

- 15% uczniów sądzi, że okazjonalne spożywanie alkoholu może uzależnić, dostrzegają oni zatem fakt niekorzystnego działania tego środka na organizm, co może oznaczać, że są świadomi zagrożeń wynikających z jego picia. Równocześnie 25% uczniów stwierdziło, że można bezpiecznie używać narkotyków.
- 15% badanych wskazało, że zażywało narkotyki, a 5% – dopalacze, zatem ryzyka zagrożenia tymi używkami należy traktować, jako poważny problem dzieci i młodzieży. 23% uczniów dostęp do narkotyków, a 11% – do dopalaczy, uważa za łatwy w miejscu swojego zamieszkania.
- Ankietowani wskazali na znajomość następujących substancji: marihuana, kokaina, LSD, amfetamina, ecstasy, meskalina, grzyby halucynogenne, haszysz, heroina, dopalacze (kokolono, „cząstka boga”, mefedron), heroina, tabaka, opium, morfina, metamfetamina, leki psychotropowe.
- 39% uczniów zadeklarowało, że ktoś w ich otoczeniu zażywa narkotyki 11% zna miejsca w których można kupić dopalacze.
- 57% ankietowanych paliło papierosy, a częstotliwość palenia przedstawia się następująco: jeden raz – 17%, kilka razy w roku – 32%, kilka razy w miesiącu – 11%, kilka razy w tygodniu – 14%, palę codziennie – 26%, a po raz pierwszy najczęściej sięgali po papierosy w wieku: powyżej 15 lat, 13-15 lat, 10-12 lat i poniżej 10 lat.
- Co więcej, 76% uczniów twierdzi, że papierosy są łatwo dostępne w miejscu ich zamieszkania, zatem średnio 3 na 4 osoby nie dostrzegają problemu w zdobyciu wspomnianych środków. Ponadto zdaniem 23% uczniów e-papieros jest zdrowy.
- Na temat działania używek z uczniami rozmawiali: nauczyciele, rodzice, pedagog/psycholog szkolny, koleżanki/koledzy, policja, ksiądz, ratownik, lekarz, brat, rodzina.
- Stosowanie używek może przyczynić się do agresywnego zachowania według 87% uczniów. Ponadto wskazali oni, że przejawami przemocy są: groźenie/straszenie, wyzywanie, bicie przedmiotami, kopanie, zmuszanie do oddania pieniędzy lub innych rzeczy, wyzywanie, dotykanie wbrew woli, wysyłanie obraźliwych wiadomości, kradzież, krytykowanie wyglądu, okazywanie braku szacunku, podszywanie się w Internecie pod inną osobę, czy nie opiekowanie się kimś, kto tego potrzebuje.
- 22% ankietowanych uczestniczyli w bójce z rówieśnikami, którą sami sprowokowali, a 24% było prześladowanych albo doświadczyło znęcania się w szkole lub na

podwórku przez osoby zdecydowanie silniejsze od nich, natomiast 9% było sprawcą takich zachowań.

- 21% uczniów było przez rówieśników zmuszanych do robienia czegoś, czego nie chcieli robić.
- 6% uczniów nie korzysta z nowoczesnych technologii takich jak: komputer, tablet czy smartfon, 11% spędza przed tymi urządzeniami w dni powszednie godzinę lub krócej, 31% – ok. 2-3 godziny, a 52% – więcej niż 3 godziny.
- ok. 1/3 ankietowanych stwierdziła, że Internet to bezpieczne miejsce, a równocześnie 88%, że w Internecie można popełnić przestępstwo.
- Uczniowie sądzą, że korzystając z Internetu należy się kierować następującymi zasadami: nie podawać swojego adresu/telefonu, nie ufać poznanym w sieci osobom, nie umawiać się z osobami poznanymi w Internecie, używać programów antywirusowych oraz czytać regulaminy stron, nie wysyłać innym swoich zdjęć, nie tworzyć konta na facebooku.
- Rodzice/opiekunowie kontrolują działania w Internecie 17% ankietowanych.
- 21% uczniów w ciągu ostatniego roku zauważyło u siebie silną potrzebę korzystania z Internetu, 18% – utratę kontroli nad ilością czasu spędzanego w Internecie, 21% – spędzanie coraz większej ilości czasu w Internecie, 15% – zaniechanie dotychczasowych zainteresowań na rzecz Internetu, 15% – szkodliwe następstwa mające związek ze spędzaniem czasu w Internecie (np. zaniechanie snu, lekcji, obowiązków). Ponad połowa, a dokładnie 55% badanych zaznaczyło, że nie dostrzega u siebie żadnego z powyższych zachowań czy stanów, a 1% wskazał na inne, takie jak: depresja i lekceważenie znajomych.
- 1/3 ankietowanych stwierdziła, że jest uzależniona od Internetu, a ponad połowa wie czym jest cyberprzemoc.
- Zdaniem badanych uczniów konsekwencje nadużywania Internetu to: osłabienie relacji z ludźmi, pogorszenie ocen szkolnych, konflikty z rodzicami, zaniechanie obowiązków szkolnych, utrata dotychczasowych zainteresowań, trudności w odróżnianiu tego, co realne, od tego, co wirtualne, problemy z koncentracją uwagi, problemy ze wzrokiem, zwiększenie rachunków za prąd, padaczka nabyta i śmierć.
- Ponadto korzystając z Internetu uczniowie spotkali się z zagrożeniami takimi jak: publiczne obrażanie, nękanie, posługiwanie się cudzymi danymi/podszywanie się

pod inną osobę, rozprzestrzenianie nieprawdziwych informacji, dyskryminacja ze względu na kolor skóry lub orientację seksualną, homofobia, rasizm.

- 41% uczniów spotkało się ze zjawiskiem hazardu, a 76% uważa, że niekontrolowane korzystanie z gier pieniężnych jest uzależnieniem.
- Badani uczniowie będąc w trudnej sytuacji najczęściej zwróciliby się o pomoc do: rodziców/opiekunów, koleżanek/kolegów, policji, nauczycieli, pedagoga/psychologa szkolnego, przyjaciół, księdza, rodzeństwa czy lekarza.
- 39% spośród wszystkich odpowiadających wskazało, iż nauczyciele chętnie pomagają uczniom w rozwiązywaniu ich problemów.
- 12% deklaruje, że wie z jakiej pomocy skorzystać w przypadku pojawienia się problemów.

Podsumowując, głównymi problemami wśród badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych są: spożywanie alkoholu (82%) oraz sięganie po papierosy (57%), zażywanie narkotyków (15%) i eksperymentowanie z dopalaczami (5%). Zwrócić również należy uwagę na doświadczanie przemocy przez nieletnich, co stanowi poważny problem zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym.

W celach profilaktycznych należy angażować młodzież – podobnie jak młodszych uczniów – w aktywności takie jak np. zajęcia warsztatowe czy prace na rzecz społeczności lokalnej. Rekomenduje się też organizację wszelkiego rodzaju pogadanek, dyskusji czy pikników, podczas których będą podejmowane zagadnienia związane z używkami czy korzystaniem z nowoczesnych technologii – z pewnością takie inicjatywy znajdą pozytywne odzwierciedlenie w rzeczywistości.

6.1.4. Sprzedawcy

W badaniu wzięło udział 30 sprzedawców, zarówno kobiety, jak i mężczyźni z grup wiekowych od 18 do 60 roku życia.

- Ankietowani wskazali, że społeczeństwo najczęściej alkohol pije okazjonalnie, rzadziej nałogowo, a najrzadziej sporadycznie. Należy więc zwrócić szczególną uwagę na kreowanie prawidłowych wzorców spożywania alkoholu zgodnych z normami kulturowymi. Warto zaznaczyć też, że picie okazjonalne przez niektórych specjalistów bywa nazywane ryzykownym i może nieść ze sobą większe niebezpieczeństwo szkód niż np. picie codzienne (jedna większa dawka alkoholu pita

nawet z małą częstotliwością bardziej szkodzi niż spożywanie tej samej dawki np. w ciągu tygodnia). Jednakże nie można tego traktować w sposób zerojedynkowy – picie okazjonalne jest zgodne ze wspomnianą kulturową normą spożywania alkoholu, o ile nie dotyczy osób, które w ogóle nie powinny po niego sięgać (kobiety w ciąży, osoby zażywające określone leki itp.).

- W lokalnych punktach zdarzają się osoby niepełnoletnie, które proszą o alkohol. Sprzedawcy spotykają się z taką sytuacją z różną częstotliwością (codziennie, kilka razy w tygodniu, miesiącu czy roku). Fakt ten wymaga nieustannej edukacji sprzedawców np. w zakresie asertywnego odmawiania czy uświadamiania konsekwencji picia alkoholu przez osoby poniżej 18 roku życia, by taka prośba nigdy nie zakończyła się jej wykonaniem. Wymaga to także informowania sprzedawców co do następstw ich postępowania (wymiar prawny, administracyjny i psychospołeczny) w przypadku podania alkoholu takowym osobom.
- 90% sprzedawców w przypadku próby zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią prosi o dokument potwierdzający wiek. Jest to godne uwagi i takie działania jak najbardziej należy utrzymywać oraz traktować jako element odpowiedzialnego wypełniania swojej funkcji. Równocześnie 48% badanych stwierdziło, że młode osoby mają łatwy bądź raczej łatwy dostęp do alkoholu.
- Według 27% sprzedawców zdarza się, by osoba dorosła wysyłała dziecko po zakup alkoholu. W kontekście tych wyników koniecznie należy zwrócić uwagę, iż w ręce dzieci i młodzieży alkohol trafia zwykle od pełnoletnich znajomych albo domowników, np. podczas uroczystości rodzinnych. Niejednokrotnie wspomina się, że inicjacja alkoholowa ma miejsce w obecności i za zgodą rodziców, a wielu niepełnoletnich przyznaje, że pierwszy alkohol piło w domu. Pamiętać też należy, że postawy dzieci kształtują się przede wszystkim na podstawie obserwacji rodziców czy innych dorosłych, bo to właśnie oni są wzorem do naśladowania oraz najważniejszym punktem odniesienia – dotyczy się to wielu sfer życia, także tej związanej z korzystaniem z używek. Trzeba permanentnie uświadamiać o tym, że nieprzychylnie na przedwczesny kontakt z alkoholem stanowisko rodziców to „parasol ochronny”, pozwalający nastolatkom zachować abstynencję do 18 roku życia (źródło: *Badanie fundacji CBOS „Postawy młodzieży wobec alkoholu” przeprowadzone w marcu-kwietniu 2016 r. na zlecenie ZPPP Browary Polskie*).

- Sprzedawcy twierdzą, że młodzież nadużywa lub raczej nadużywa alkoholu według 70% badanych.
- Większość sprzedawców (88%) stwierdziła, że piwo nie mogłoby lub raczej nie mogłoby być sprzedawane osobom poniżej 18 roku życia, co oczywiście byłoby błędnym postępowaniem.
- 100% badanych informuje o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, 62% o szkodliwości alkoholu oraz o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, również 100% o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, a 83% – na kredyt bądź pod zastaw. Należy w tym miejscu raz jeszcze wspomnieć, że alkohol pochodzi od dorosłych – jeżeli osoba niepełnoletnia go nie zakupi, prawdopodobnie nie będzie miała do niego dostępu. Zaleca się więc, również poprzez takie sposoby komunikacji jak tabliczki, informować potencjalnych klientów o zasadach, jakimi kieruje się dany punkt handlowy i wzmacniać postawę prezentującą przestrzeganie ich przez osoby obsługujące.
- Większość sprzedawców (90%) wypowiedając się na temat tego, czy przestrzega prawa w zakresie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zadeklarowała, że tak. Podkreślić tu należy rolę właściwego (w tym przypadku zgodnego z przepisami) podejścia sprzedawców do stosowania zasad dotyczących sprzedaży alkoholu. Aspekt ten może być tzw. kartą przetargową w dyskusji z niepełnoletnim klientem i takie argumenty należy również sugerować sprzedawcom. Ich edukacja powinna być nakierowana na kwestie prawne, administracyjne i psychospołeczne.
- Polityka sprzedaży alkoholu w najbliższym otoczeniu wymaga obserwacji, gdyż wśród badanych były osoby (8%) twierdzące, że w ich środowisku są sprzedawcy, którzy ich zdaniem nie przestrzegają lub raczej nie przestrzegają zasad w zakresie sprzedaży alkoholu niepełnoletnim. Wskazane podejście należy modyfikować i tu niezwykle ważne jest prowadzenie na danym terenie szkoleń dla wszystkich punktów handlowych, bowiem dzięki możliwości wymiany doświadczeń uczestnicy inspirować się wzajemnie do wprowadzania pożądanych rozwiązań, stanowiących dobre praktyki – jednolite i bezwzględnie panujące np. w określonej miejscowości. Podczas takich zajęć omawiane mogą być również sposoby wspomagające współpracę sprzedawców z M/GKRPA oraz z Policją.

- Zdaniem sprzedawców osoby niepełnoletnie nie powinny korzystać z używek ze względu na to, że są szkodliwe dla zdrowia, przyczyniają się do agresji, chorób oraz zmian w zachowaniu, a także powodują niebezpieczeństwo uzależnienia.
- Ankietowani przyznali, że za wychowanie młodego pokolenia w zakresie zapobiegania uzależnieniom od alkoholu odpowiadają przede wszystkim rodzice, potem szkoła/nauczyciele, sprzedawcy i władze samorządowe, a dodatkowo koledzy i otoczenie. Badani wskazali również, że w celu przeciwdziałania alkoholizowaniu się dzieci i młodzieży należałoby wzmocnić kontrolę rodzicielską, wprowadzić zakaz alkoholu do 30 roku życia, edukować i rozmawiać na temat konsekwencji picia, przestrzegać zakazu sprzedaży alkoholu dzieciom. Warto korzystać na co dzień z tych wskazówek, gdyż są one odpowiedzią na obserwowaną przez sprzedawców lokalną rzeczywistość.

Reasumując, wyniki badań wśród sprzedawców świadczą o kilku nieprawidłowościach. Zaleca się pracę nad takimi obszarami jak np. wzmocnienie umiejętności asertywnego odmawiania sprzedaży alkoholu osobom wyglądającym na niepełnoletnie czy prowadzenie kontroli punktów mających na celu przede wszystkim instruowanie sprzedawców co do zgodnego z prawem korzystania z zezwoleń na sprzedaż alkoholu. Podkreśla się to m.in. dlatego, że w wynikach badań wśród mieszkańców czy uczniów pojawiały się odpowiedzi wskazujące na to, że osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol na terenie miejscowości, a dostęp do niego jest łatwy dla osób nieletnich.

6.2. Rekomendacje – propozycje działań profilaktycznych

Eksperti „Genesis”, jako specjaliści w zakresie szeroko pojętej profilaktyki zagrożeń społecznych wskazują na konieczność prowadzenia konsekwentnych i zorganizowanych działań warunkujących formację lokalnej społeczności, w tym konkretnych grup czy środowisk, np.: dorosłych mieszkańców, uczniów różnych typów szkół, osób kształtujących politykę przeciwdziałania zagrożeniom z uwagi na funkcję, jaką pełnią w strukturze miejscowych urzędów, a także przedsiębiorców zajmujących się handlem napojami alkoholowymi czy wyrobami tytoniowymi.

Posiadając doświadczenie w przeprowadzaniu różnorodnych kampanii i akcji profilaktycznych rekomendujemy Państwu działania takie jak: szkolenia, warsztaty,

rozprowadzanie ulotek, plakatów czy broszur tematycznych, pogadanki, pikniki rodzinne i inne działania dostosowane do pojawiających się zjawisk.

Należy pamiętać, że za realizację skutecznych działań profilaktycznych odpowiedzialne są różne osoby, instytucje i organizacje, dlatego też obligatoryjne jest kompleksowe podejście do przeciwdziałania i zapobiegania zagrożeniom, takim jak np. przemoc, ubóstwo czy uzależnienia. Warto angażować lokalnych specjalistów i osoby będące autorytetami w danej społeczności – z pewnością posłużą do kształtowania właściwych wzorców postępowania.

Należy podejmować edukację całego społeczeństwa, nie tylko w zakresie prawnych czy zdrowotnych skutków ryzykownych zachowań, ale również tych społecznych (np. demoralizacja młodzieży czy rozpad rodzin).

Bazując na powyższych spostrzeżeniach rekomenduje się głównie:

- szkolenia dla sprzedawców: „Trening kompetencji z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych”, „Vademecum sprzedawcy napojów alkoholowych” i akcję „Tajemniczy klient” („Zakup kontrolowany”)
- szkolenia dla KRPA: „Profilaktyka w środowisku lokalnym – tworzenie i realizacja ze szczególnym uwzględnieniem działań kierowanych do dzieci i młodzieży” i „Vademecum wiedzy dla członków KRPA”
- szkolenia dla oświaty „Agresja i przemoc wśród uczniów – rozmowy z rodzicami”
- warsztat dla rodziców „Dogadajmy się”
- warsztat dla uczniów „Samocena – mój fundament”
- ulotki dla młodzieży, rodziców i dorosłych na temat alkoholu.

ZAKOŃCZENIE

Diagnoza przeprowadzona na terenie gminy Skarżysko-Kamienna miała na celu określenie głównych problemów występujących wśród lokalnej społeczności. Bezpośrednim rezultatem badań jest niniejszy raport stanowiący bazę do opracowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czy Strategii Rozwoju Gminy.

Zespół ekspercki „Genesis” wyraża szczerą nadzieję, że zaprezentowane wnioski i rekomendacje będą stanowić przydatną wskazówkę w podejmowaniu skutecznych działań profilaktycznych w zakresie szeroko pojętych problemów społecznych występujących na terenie gminy Skarżysko-Kamienna.

Serdecznie zapraszamy do dalszej współpracy